

REVISTĂ
A UNIUNII
SCRITORILOR
DIN REPUBLICA
SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

LUCEAFARUL

ANUL XI
Nr. 1 (349)
Simbătă,
4 ianuarie 1969
8 pagini — 1 leu

Final de an literar

Vor mai apare, poate, cărți în acest început de an nou care să aparțină, editorial vorbind, anului literar 1968. Dar datele esențiale ale anului literar 1968 — bogat și „compact” ca valoare în poezie, proză, critică — sînt pe deplin stabilite și evidente, așa cum au arătat și numeroasele discuții și confruntări de opinii critice din reviste. Încă de la dezbaterile Adunării Generale a Scriitorilor din noiembrie, se sublinia, pe bună dreptate, că anul literar 1968, se deosebește net prin succese de anii anteriori — și trebuie remarcat că acest an literar substanțial poate fi socotit elocvent și în ceea ce privește restabilirea în datele ei fundamentale, a legăturii de continuitate dintre valorile patrimoniului istoric noastre culturale și perspectivele necesare ale valorilor literar-artistice actuale. Ne apar deci, tot mai puțin posibile punctele de vedere eronate în aprecierea moștenirii literare, ca și a fenomenului literar actual în ceea ce are el valoros ca realități și posibilitate în creația artistică și în climatul literar. Fapt semnificativ, Adunarea Generală a Scriitorilor din noiembrie, a așezat cu seriozitate dezbaterile de breasă pe problemele principale de creație și de viață literară. Rezultatele acestei adunări sînt interesante de privit chiar în ceea ce privește „reprezentanța” de breasă, aleasă pentru viitoarele impulsuri ale vieții literare, și, trecînd peste singularele „omisiuni” pe care cineva le poate reproșa „votului”, se poate spune că talentul, valoarea, seriozitatea profesională, consecvența muncii artistice se află pe prim plan în vederile breslei noastre atunci cînd este chemată în întregimea ei să-și spună cuvîntul. Se mai poate spune că anul literar 1968, cîștigurile sale mari în creație, în climat și în perspective, aduc dovada că scriitorii au luat cunoștință de ei înșiși ca valoare a unității profesionale, o unitate puternică în manifestările ei cînd responsabilitățile fundamentale le stau în primul rînd în față, fapt determinant pentru o autentică înțelegere a seriosului rol social care le revine. Frecvența discuțiilor literare care au avut loc după Adunarea Generală a Scriitorilor în principalele reviste ale breslei noastre, dezbaterile mai de amploare asupra cărților anului, asupra fenomenului literar în datele de sinteză, invită ca acest spirit robust și generos al Adunării de breasă să fie onorat și pe mai departe, cu mai multă vigoare și cu noi contribuții.

Deși au fost opinii care pun în față romanul, considerînd anul 1968 ca an al romanului, urmare a apariției simultane a cîtorva remarcabile romane, asta se face mai ales din intenția stimulatorie la care critica nu va renunța niciodată. Anul literar 1968 se arată a fi fost un an fără mari inegalități între poezie, proză, critică. Dramaturgia a marcat și ea o ieșire în prim plan, deși nu e ajutat încă suficient să promoveze consecvent și eficient piesa de teatru românească de valoare.

A situa romanul printre marile succese, nu înseamnă deloc că poezia a cedat pasul. 1968 a fost remarcabil pentru poezie. Aproape nu a fost nume notoriu al poeziei românești de azi care să nu fi fost prezent în vitrinele librăriilor cu un nou volum, de obicei cu nimic inferior celor precedente. Colecția „Albatros” a scos și ea pe piață antologii de poezie, semnificative, făcînd cîteva retrospectivă demne de toată atenția. Critica nu și-a făcut însă integral datoria, de a discuta aceste volume de poezie și de a clarifica mai mult decît în alți ani peisajul poetic contemporan. Aparițiile anului '68 au risipit cîteva nesiguranțe și au indicat pe creatorii de poezie de prim plan, ca și pe cei ce n-au putut ține pasul.

Proza e evident într-un progres care, nu încapă îndoielă, nu este ultimul ei cuvînt. Apetența pentru roman dovedește că prozatorii au înțeles să-și ia în serios rostul, căci proza de mică întindere nu înseamnă decît rareori proză mare. Un șir de cîteva romane dintre care unele ne-au amintit realizările romanului dinainte de război este cel mai însemnat aport al prozei. Cu atît mai îmbucurător, cu cît ei se datorește în egală măsură nu numai numelor consacrate ale romanului, ci unor noi veniți în domeniul acestei dificile specii. Îmbucurător este felul neezitant în care autorii acestor romane se apropie de problemele omului contemporan, gest dacă nu inedit, realizat însă de astă dată, dintr-o perspectivă mai generoasă, mai exactă. Proză, ca și poezie, se scrie multă, și n-au lipsit nici aici numele cu care vizitatorii oricărei librării au fost deprinși anual, fie că se aflau în fața unor cărți noi, fie în fața unor reeditări. Mult comentarii debutanți de acum 3-4 ani se află, acum, în 1968, aproape toți la a doua carte, și este interesant de urmărit rezultatele acestei de-a doua confruntări a lor cu publicul. Le dorim confirmarea.

Trecerea în revistă, așa rezumativă cum este, nu se poate face, fără a aminti un alt șir de debuturi în proză, de la care cîteva comentarii speră foarte mult. Nivelul general al debuturilor în proză este de calitate, dar excepțiile, adică marile promisiuni, sînt mai greu depistabile.

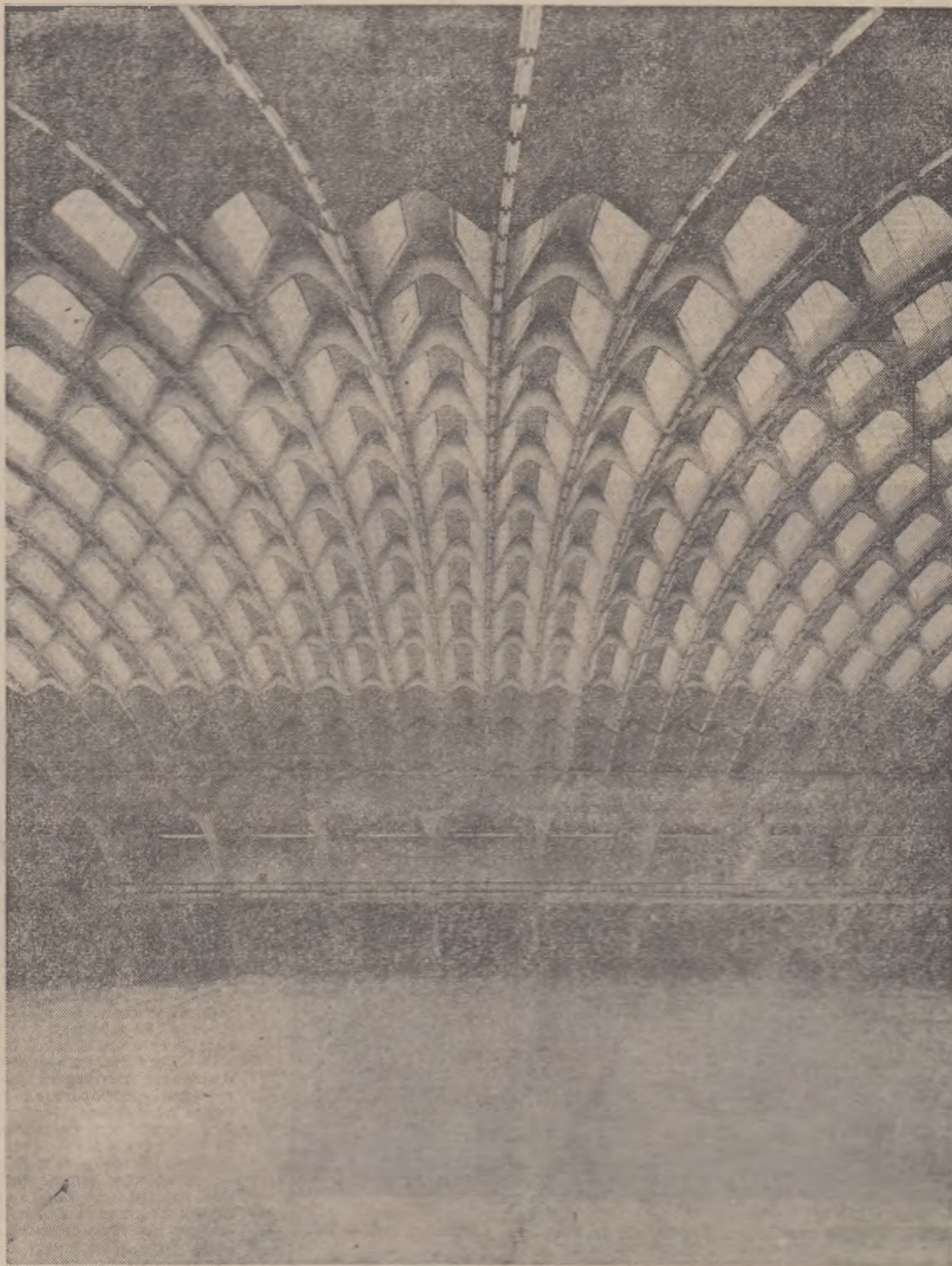
Cînd se discută despre critică, se au în vedere mai ales volumele, nu și contribuțiile din reviste. Mai vie decît alte date, critica și mai ales cronica literară a revistelor, se mulțumește totuși să facă doar o primă operație de selecție a literaturii apărute, fără a duce lucrurile mai departe, pînă la necesarele sinteze. Comentariile la ceea ce putem numi literatura română clasică, sînt încă sărace și nerelevante. Prin volumele apărute critica nu mai are anul acesta strălucitoarea abundență de anul trecut, dar își păstrează țînuta.

Îngrijitoare absența lucrărilor de estetică a cărei cauză o vom discuta cu alt prilej, pentru că situația acestui domeniu merită o atenție specială.

Reeditările, nelacunare din clasici și autori dintre cele două războaie, se pare că au început să preocupe și editurile.

Ar trebui să amintim și aici traduceri din literatura străină, mai prompte și mai aproape de fenomenul literar actual, totuși încă în urma lui, ca și o circulație a ideilor vie în comentariul la cartea românească sau străină.

Chiar într-o sumară apreciere, trebuie spus că anul literar 1968 merită să stea încă în atenția revistelor a dezbaterilor critice. Mai ales că avem în față și evenimentul premiilor literare.

DIN ARHITECTURA SECOLULUI XX
Arh. P. L. Nervi. Holul salonului de automobile — Milano

Calendar perpetuu

Atunci cînd, în fibrele cele mai intime ale conștiinței noastre, ne vedem, sau ne dorim numai, eterni, ce ne poate spune bătaia solemnă a unei pendule care desparte clipa? Poate oare sunetul împărți în două timpul? Poate oare secunda să ne smulgă de la gîndul înalt al veșniciei noastre?

Ne simțim atît de legați de anul care ne-a părăsit și privim cu atîta hotărîre timpul ce ne stă înainte, încît prima bătaie de inimă cu care am intrat în 1969, o pot asemui cu un viaduct zvelt ce unește mările înalte ale aceleiași realități sufletești, ale aceleiași dorințe neabătute pentru frumos și adevăr, ale aceleiași dragoste față de pămîntul care ne-a zămislit, față de acel Aici și acel Acum care se păstrează. Convingerea în durată a unui cer adevărat și frumos, care nu se poate opri niciodată pe ceea ce e merit pieririi, e de nezdruincinat. Pentru că locul în care sîntem este însăși ființa noastră și timpul din care ne tragem nu ne va părăsi niciodată.

Este în însăși esența gîndirii umane să se refere la ceva existent și nu la nimic. În cuprinsul ei, eternul prezent devine posibil.

Dacă există spațiu între secunde, poezia poate fi magnetul care leagă o clipă de alta. Gravitația ce coagulează atomii vremii interioare, concentrîndu-i într-un singur fascicul dens care se cheamă aspirație sau neîmpăcare sau dor. Pentru poezie fiecare lucru este totul și vine din tot. Și fiecare secundă este însăși eternitatea.

Valoarea cărților apărute anul trecut constituie o realitate angajantă. Ele ne aparțin pentru că le-am dat viață. Dar în aceeași măsură și noi, cei ce le-am scris le aparținem. Sîntem determinați de ele. Aparținem destinului lor literar, drumului lor în conștiința cititorilor. A rememora titluri ca *Laus Ptolemaei*, *Ingerul a strigat*, *Șatra*, *Apimale bolnave*, *Intrusul*, *Interval*, *Tineretea lui Don Quijote* și altele, înseamnă a înțelege procesul de creștere și extensiune a resurselor scriitoricești din România anului 1968. Înseamnă în același timp, a medita asupra cărților viitoare, a medita asupra perspectivelor pe care drumul literaturii noastre îl înscrie în timp. Prin poezie și peste poezie, prin metaforă și dincolo de ea, sufletul întreprinde valorile de dincolo de cuvînt, valorile unor existențe închinată idealurilor poporului nostru. Timpul trăiește prin noi înșine, prin sensul profund al realității noastre ca spirit, prin comuniunea noastră, cu fiecare din clipele lui.

A concepe vremea ca un spațiu care poate fi parcurs în toate sensurile, în care ne-am putea instala definitiv, sau în care ne-am putea mișca schimbînd vitezele ca într-un automobil rulînd pe asfaltul ariilor, în ritmul unei alte algebre temporale, iată o fascinație veche și mereu trează a omului. Fizicienii ne-au lăsat să înțelegem că timpul nu înseamnă inflexibilul pur, ne-au demonstrat elasticitatea lui, ne-au arătat cum gerul vitezei îl poate grăbi sau încetini. Strigătul cu care Faust implora clipa, pare să-și atingă țînta. Pînă atunci visăm și visele noastre vor fi, desigur, an de an și clipă de clipă mai aproape de ele însele decît oricînd. În această perspectivă și meritul literaturii, al acestor cărți de nobilă energie artistică și umană care au apărut în anul 1968 în România, nu va fi deloc un merit trecător. Dimpotrivă.

Cezar BALTAG

ÎN ACEST NUMĂR
ANUL LITERAR 1968
Opinii despre proză și poezie

CRONICA FANTEZISTĂ
de MARIN SORESCU

Versuri de

ION GHEORGHE și DOINA SĂLĂJAN

GOANA DUPĂ „ABSOLUT“

Dreapta și calma folosire a instrumentelor (deci și a limbajului ca mijloc, instrument, de comunicare) are nevoie de o revenire dincoace de lumea scopurilor către o regiune în care destinația nu sînt încă hotărîte, unde sensurile dure și univoce nu s-au desprins din învălirea de halouri, cu aderențe și atracții. Aici e o zonă a trăitului, în care duritatea logicii trebuie unsoară să dispară, pentru a se reintra în lumea precursivă. Supușii indoliei existențiale, discreditată pentru graba ei de a se pronunța, de a formula sentențios ceea ce, adesea, nu este de formulat, vorbirea scapă de certitudinile cotidene, atingînd nesiguranța reflexivității. Contemplîndu-și vîgii și fundamentele, readusă la conștiința prăpastii pe care nu o vedea numai pentru că tîntea în sus, vorbirea redevine gravă, își recunoaște puterea interstițiilor, a fisurilor discursive, valoarea nu numai a prezentelor ci și a absențelor sale.

Descurajarea obișnuinței de a lua tot ce se află prin preajmă numai drept instrument de utilizat și de părăsit se desfacează ca o mișcare a gândului către ceva mai originar. Originile nu sînt marcate de instrumentație, nici de liniile drepte ale scopului. Cuvintele trebuie să fie, pentru a putea să fie ceva; desigur, chiar numai pătrunderea acestui ceva sună de la bun început ca introducerea a unui element ce alterează ființarea pură. Cuvintele se leagă, cad unul în altul, relevîndu-se astfel că, de fapt, puterea noastră constructivă în limbaj este limitată și chiar iluzorie; limbajul, care nu este pre-existent ca sistem, ne con-duce, iar noi descoperim mereu ceea ce se ascunde în el. Astfel, ceea ce de la care am pornit prin el, ființarea pură s-a pierdut, a intrat în curgerea alterității, în jocul același-altul. Fiind ceva, cuvintele sînt pentru ceva, într-un anumit scop. Instrumentul se determină ca existență printr-o trimitere către...; el, ca instrument, este dat, este prezent, iar o lume a instrumentelor alcătuiește un sistem de trimiteri, ceea ce Heidegger numea lumea noastră ambientă (Umwelt), primul strat ontologic pe care-l străbătem către seninătatea ființei.

Lumea ambientă poate fi descrisă de o ontologie banală, în care ființarea, în dinamismul ei de suprafață, iese din sine pentru a fi altceva, scop, urmărire, șir de trimiteri zig-zaguate. Aici lumea devine obosită, o continuă traversare și o mereu reluată trădare a instrumentului, părăsit pentru un altul și toate acestea pentru a se ajunge adesea la elaborarea unui alt instrument, traversat apoi și el în grabă pe drumul strict trasat al eficienței.

Deși s-ar părea că aici am avea de înțeles un domeniu al pozitivității, al „realismului“ crud, situația din cîmpul tehnologic (atunci cînd el este extins dincolo de limitele sale de funcționare: paradoxal, tocmai aici, unde se proclamă că totul este funcțional, unde funcționalitatea se află la ea acasă, tocmai aici se pierde măsura funcționalității, depășindu-se limitele printr-o extensie nemăsurată), poate fi văzută, și este chiar, altfel, Goana gîfîită după rezultat, viteza deplasării existențiale, tocmai acest pozitivism pragmatic favorizează renunțarea celor mai necesare și penibile iluzii transcendente. Căci esența și mai-binele rămîn mereu un dincolo de, infinitul se degradează în „infiniț rîu“ (Hegel), înfinit prin alergare și adăugare, fiind înțeles, la urma urmei, ca o dictăitoare nesfîrșită. Trascendenta născută din goana tehnologică este o fată morgana fugitivă, epuizantă. Simțurile se pervertesc și ele, totul devine privire, privire către un timp care încă nu există.

La fel goana printre și prin cuvinte. Traversarea buimacă a discursului, folosit ca vehicul neutral de informație neutralizată prin indiferență, pentru a prinde ceea ce vorbitorul crede că este lucrul Cuvîntului, canal de circulație a informației, iată o determinare eficientă (citez binefaceri a adus și va aduce cibernetica!), dar și o insuficiență de determinare atunci cînd se rămîne numai la atât. Prilej de falșas pentru duminicile noastre cibernetice, cum se exprima amuzat Deacon. Nu e cuprinsă aici o devalorizare a teoriei informației ca atare, ci doar e rețezată ambiția funestă a oricărei teorii de a se extinde și de a înghiți lumea; un mod de a ironiza exclusivismul teoreticienilor care sînt că stăpînesc universul privindu-l (mereu perversiunea văzută) în micul spațiu făcut transparent în crusta lucrurilor.

Disprețuirea cuvîntului pînă la instrumentalizarea lui definitivă degradează și existența vorbitorului, o mistifică amăgînd-o cu falsele tablouri ale unui dincolo care nu se va da niciodată decît prin întoarcerea privirii către alții. Dacă această iluzie este întretinută și de masca misterioasă a căutărilor de esențe și profunzimi îndepărtate, căutători care posedă toate subtilitățile în afară de aceea, simplă, de a ști că cel ce nu vede nimic aici, nu va vedea nimic nici dincolo; acel dincolo este un alibi, o calea către un acum. Disprețuindu-l pe aici și acum, lipsindu-se de puterea de constituire a cuvîntului care tocmai e rostit (scris), existența e fondată pe un transcendent și pe o „esență“ care rămîn numai speranțe deșarte, protecție în viitor a unei neputințe actuale. Dacă este vorba care se realizează în acest penibil proces de aminare a faptului de a trăi deplin cuvîntul (discursul), atunci acest ceva nu este speranța, ci neputința prezentă. Ea singură e o certitudine.

Halucinantă năvălă „Dublul“ a lui Dostoievski, subintitulată „poem petersburghez“, desfășoară în linii progresive evoluția unei astfel de alienări încheiate pînă la demența totală. Desigur, obișnuința de științele fizice am putea fi tentați să găsim imediat o cauză și un efect, să lășăm totul în seama cauzei, care de regulă trebuie să fie ceva foarte profund și, de preferință, greu de determinat. Am putea atunci spune: „Infiniții“ Goliadkin, eroul lui Dostoievski, era nebun, de asta vorbea așa“. Dar dacă nu ne vom lăsa în voia acestui „determinism“ simplist, putem inversa sensul: nebunia lui Goliadkin s-a format chiar prin acest mod de a-și organiza discursul. Zile întregi mediusul funcționar este pradă unei neputințe de a exprima ceva, o esență a sa mai adîncă, dar inexplicabilă. Cu mîntea fixată asupra acestui ceva mai adînc și mai luminos al său, Goliadkin își construiește personalitatea reală prin gafe consecutive care contrazic orice pretenție la o esență, alta decît ceea ce se vede. Vînd să comunice cuiva acest incomunicabil eu profund, care nu vrea nicicînd să iasă în cuvinte funcționare (îne discursuri incoerente și banale).

În tot cursul avaturilor sale acest personaj halucinant nu reușește nici măcar o dată să iasă în discurs; el nu iubeste niciun cuvînt (adesea eroul rezolvă o exprimare prin câteva banalități încheiate cu „și așa mai departe“) și nici un cuvînt nu-l iubeste. „Dublul“ este poemul alienării continue prin disprețuirea cuvîntelor, care ca răspuns refuză să se dea locutorului, oferindu-i spre folosință numai reziduurile discursului cu care nimeni nu are de făcut nimic.

Eugen IACOB

CRONICA LITERARA

ANTOLOGIA POEZIEI SIMBOLISTE ROMANEȘTI

„POEȚII DE LA VIAȚA NOUĂ“

„O antologie este un gest subiectiv, totdeauna, și cui nu-i place, îl poate repeta pe propria răspundere“.

Pompiliu Constantinescu

Foarte mulți confundă antologiile cu crestomația în aspectul cel mai puțin favorabil al acesteia, manualul. Între o antologie, o crestomație și un manual există o serie de asemănări, care conduc la crearea echivocului dar mai importante sînt deosebiri și despre ele vrem să vorbim aici.

Crestomația este o culegere de texte destinate mai ales studiului, drept care, textele, sînt reproduse din clasici sau autori consacrați. Crestomația operează într-un teritoriu unde selecția și-a spus deja cuvîntul, căci un clasic sau un autor con-

realizate artistic. O istorie literară fără acest simț al antologării este de multe ori nulă. G. Călinescu își împlinește cu ajutorul citatelor demonstrația sa critică, ceea ce era încă un fel de a indica rolul antologării în istoria literară. Stringind într-o carte toate citatele utilizate de G. Călinescu în istoria sa, vom obține o antologie a literaturii române! Operația se poate face și cu istoriile literare ale lui N. Iorga, care avea și el plăcerea citatelor, dar ce diferențe vom constata! Puse una lângă alta, aceste două posibile antologii scoț în evidență personalitatea celui ce antologhează, gustul acestuia. La Iorga vom observa o colecție de bizărierii nu lipsită uneori de un fir unic, ilustrînd gustul atât de contestat a lui Iorga. Dincolo, o selecție de texte, ilustrînd un gust sigur și un simț al ierarhiei valorilor pe care Iorga nu-l avea.

orientarea estetică a acestui critic, ca și traducerea tot de către el a aforismelor lui Arthur Schopenhauer. Ceea ce vrem să precizăm aici este că antologia nu are rolul de a ilustra personalități ci de a ilustra o singură personalitate, pe a celui ce face antologia. Tălmăcirile din lirica universală ale lui Lucian Blaga sînt tocmai o astfel de antologie care ilustrînd mai întîi personalitatea lui Lucian Blaga, ilustrează prin reflex și pe cei traduși.

O antologie care să ilustreze personalități începe să nu mai fie o antologie. Aceasta este de fapt o crestomație căci răpește esențialul drept al celui ce face operația de a opta în deplină libertate a gustului său către o creație sau alta.

Foarte interesante sînt preferințele criticii mai ales cînd aceștia sînt creatori. Aminteam cazul lui G. Călinescu în ale cărui preferințe vizibile se poate alcătui o antologie de texte sau de autori preferați. La fel s-ar mai putea întocmi una pentru G. Ibrăileanu sau Eugen Lovinescu.

Gestul l-a dus pînă la capăt Vladimir Streinu într-o *Literatură română contemporană*, Antologie apărută în 1943 la editura Dacia. Atît autorii cit și textele sînt surprinzător de bine alese dat fiind apropierea de fenomenul încă în desfășurare. Cu excepția a patru nume la poezie și a tot aitea la proză, antologia s-ar putea semna și de către un critic de astăzi într-atît de bine a funcționat simțul de valoare al criticului. Poate că tot aici a trebuit pomenită, deși autorul ei nu era un critic propriu-zis, antologia lui Lazăr Șeieanu din 1891, intitulată *Autori români moderni*, deși aspectul ei înclină către crestomație. Crestomația tipică și deloc neglijabilă sau contestabilă este *Lepturarii* lui Aron Pumnul, pe care Titu Maiorescu falsificînd planurile și tratînd-o drept antologie, o desfința cu aplomb. De observat că se cerea unei crestomații să fie antologie, adică să promoveze riguros valoarea și să nu facă concesie culturalului.

Libera mișcare a antologiilor este semnul unei emancipări literare cîștigate de la Maiorescu încoace, și ilustrate de cîteva antologii ca cea a lui Pillat și Perpessicou (*Antologia poezilor de azi*), a lui Vladimir Streinu, (*Literatură română contemporană*) a lui Zaharia Stancu (*Antologia poezilor tineri*). Să se observe cedența aparițiilor acestor antologii (1925, 1928, 1934, 1948) care satisfac nevoia de clarificare, de selecție și de ierarhie valorică a unei literaturi în mers. Ea arată funcțiunea indispensabilă a acestor istorii literare prin negație, care sînt antologii.

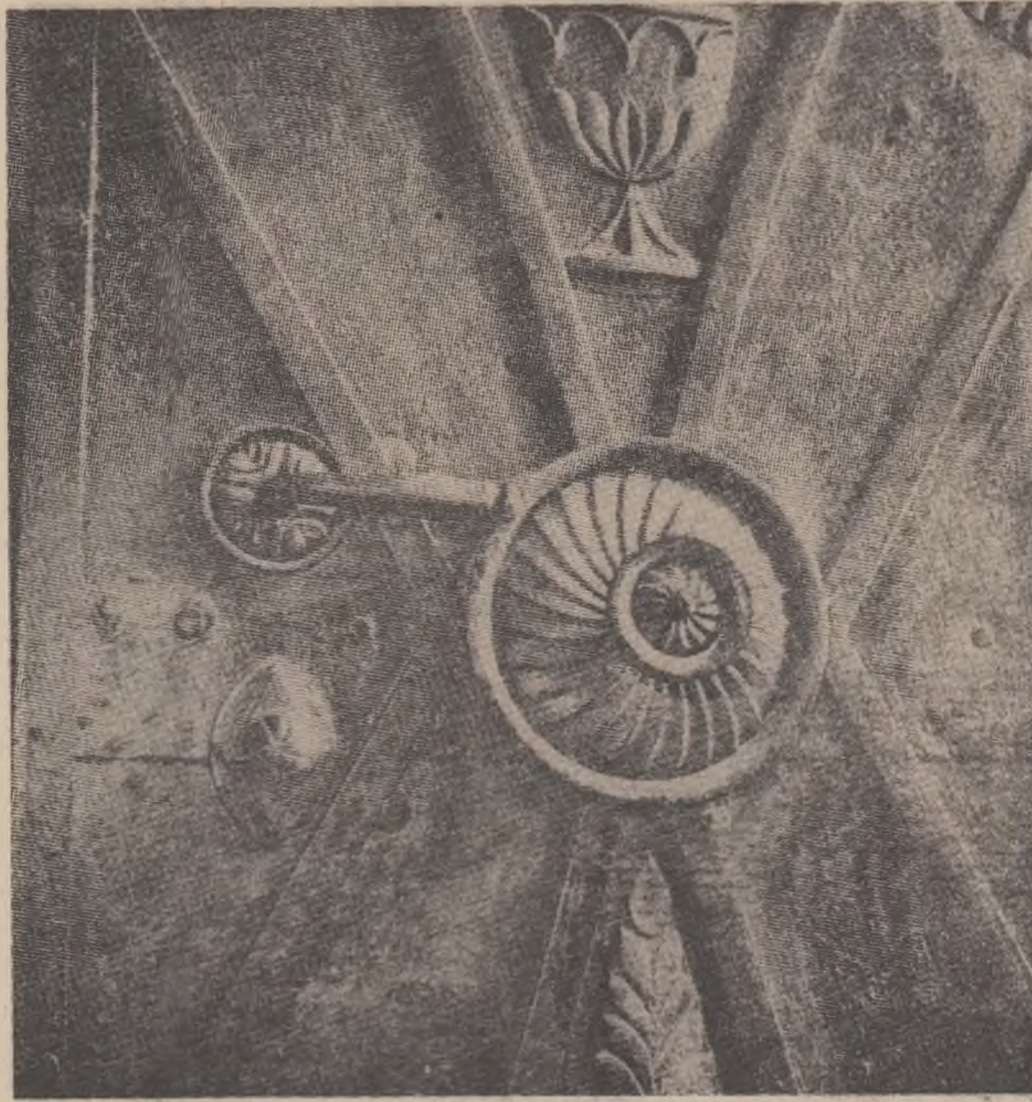
În ultimii ani, au apărut cîteva antologii dintre care menționăm pe cea a *Nuwelei românești contemporane* în trei volume, datorată lui Nicolae Manolescu, și pe cea a *Poeziei românești contemporane* efectuată de Eugen Simion, amîndouă criticabile sub raportul selecției și al conșilierii făcute sub presiunea unor criterii festive. Și una și alta cuprind mai mulți autori decît înțeleg valoarea textelor lor ceea ce le apropie mai mult de antologiile tematice, acest determinativ dizolvînd chiar noțiunea de antologie. Ele au fost într-o mică măsură decît era de așteptat antologii de autor, dar au însemnat un început pozitiv.

Recent a apărut o *Antologie a poeziei simboliste românești* de Lidia Bote și o alta — *Poezii de la Viața Nouă* de Al. Colorian. Cea de a doua interesează mai mult pe specialist și e un util gest de istorie literară. Cealaltă, care o include în principiu pe prima, e de un interes estetic mai larg, și a stîrnit ecouri printr-o selecție care nu include numai pe simbolisti. Prin ea, Lidia Bote își completează *Simbolismul românesc* oferind un indispensabil instrument de lucru și cunoaștere amatorilor, chiar dacă unele lucruri sînt discutabile.

Aceste două antologii reprezintă încă prea puțin, cu atît mai mult cu cît se referă la o perioadă mai veche, și drept, și aceasta necercetată suficient, dar efectul lor selectiv și clarificator l-am dori mai ales asupra literaturii contemporane, înțelegînd prin asta o perioadă literară al cărei început se poate situa pe la 1930. Ele trebuie efectuate cu toate riscurile pe care le implică discutabilitatea lor. Epuizarea unei atît de vehement criticată antologii de *Proză umoristică română* alcătuită de Silviu Iosifescu, ne arată cît de utilă și necesară e această specie de întocmiri.

Întotdeauna însă, o antologie, este un lucru discutabil, și cea mai onestă atitudine contestatoare este aceea de a compune o alta. Publicul va alege cu siguranță pe cea mai bună. Perpessicou spunea: „O antologie nu este altceva decît ceea ce numele însuși spune: un florilegiu, (*Anthologie sau floar — alegire de cînturi bisericesti*) sînt un titlu de carte din 1840 de la Mănăstirea Neamțu) o „floare a darurilor“ lirice care să ispășească, să inițieze și să deschidă perspective și nicicînd să le epuizeze. O antologie e o selecție, și nu sera întregă“.

M. UNGHEANU

Feronerie veche românească (Detaliu de la Mînaștirea Frumoasa, Iași — 1836)

sacrat este un scriitor deja acceptat și consolat valoric în conștiința publică. Crestomația face deci, de multe ori, o selecție de selecție, îngăduindu-și să uite unele exigențe fiind destinate studiului, adresîndu-se mai ales mediului școlar, ea are evidente intenții educative, urmărește un scop și crestomațiile vor urmări întotdeauna unul. Fie că e vorba de familiarizarea cu o literatură, să zicem cea latină, fie un anume aspect din mai multe literaturi. Criteriul se complică cu altele urmărind intenții didactice, ceea ce impune selecții un caracter dirijat, o unitate mai ales de ordin tematic.

Este și cauza pentru care o crestomație seamănă foarte mult cu un manual de limbă sau de literatură care operează și el selectiv în texte oferite ca mostre. Și aici, însă, criteriul selecției este subordonat altuia într-un fel mai evident decît în cazul crestomației. Și una și alta au însă scopul de a instrui, la care se adaugă și acela de a educa, și au o întrebîntare cel mai adesea de domenii științifice.

Antologia reprezintă o eliberare de servitute unor criterii restrictive. A antologia vrea să însemne un gest de liberă selecție în absența constrîngerilor exterioare. A antologia este un fel de a te manifesta, de a te ilustra prin ceea ce selectezi. Antologia este sinonimă cu *florilegiu*, cuvînt ce traduce pe primul reproducînd mai exact ideea de selecție preferențială și valorică. Antologiile au mai ales scopul de a valorifica, conducîndu-se nu după criterii tematice. Ov. Densusianu citea colecțiile de folclor și opera apoi un condensat *Florilegiu de poezie populară*. Era ceea ce reținea el, ceea ce propunea autorul antologiei din marea masă a producțiilor folclorice.

Orice literatură are nevoie de antologii deoarece ele reprezintă un principiu ordinator și ierarhizator. Prezența lor ar trebui să fie astăzi masivă și nu este.

Antologiile au darul de a clarifica o perioadă literară, istoria unei literaturi chiar. De cite ori vom citi o bună istorie literară, vom observa că utilitatea ei, una din calitățile esențiale, derivă din priceperea autorului de a reține operele cele mai

atate de ce cînd se face o antologie, cel ce o face ne interesează în egală măsură cu ceea ce ne propune.

Antologiile fără autor, atît de practicate la noi în ultima vreme, sînt un nonsens. Urmărind o selecție, urmărim și graficul unui gust, putem deschide un dialog cu cel ce a făcut selecția. În cazul anonimelor antologii, anonime pentru că nu au autor, dialogul este imposibil.

Desigur, sînt de preferat antologiile de autori, acestea însemnînd totodată un gest constructiv, creator prin configurarea unei materii pînă atunci informe sau reprezentată altfel. În momentul în care Ov. Densusianu își compunea florilegiul de poezie populară, exista în circulație colecția lui Vasile Alecsandri. Existența acesteia n-a împiedicat pe Densusianu să încerce o reselectare și o nouă dispunere. După cum indiferent de marea cantitate de piese folclorice, zvrîrite pe piață în colecții mai mult sau mai puțin glorioase, M. Eminescu și-a compus în caietele sale o antologie personală de folclor, al cărei interes stă în faptul că a fost alcătuită de o personalitate poetică de prim rang. Antologia de folclor a lui Lucian Blaga profită de același interes, izvorit din chiar personalitatea autorului. Creatorii au un fel de a filtra realitatea care le este proprie și o antologie înseamnă un argument în plus pentru demonstrarea singularității lor artistice. Cînd se fac traduceri dintr-o altă limbă și cînd aceste traduceri se datoresc unui scriitor de mară, ne aflăm de fapt tot în fața unei antologii.

Antologia este un gest de preferință pe care traducerea îl reprezintă uneori foarte bine. Al. Philpide traducea pe Baudelaire într-o selecție expresivă. Expresive sînt și traducerea lui Sadoveanu din rusă și franceză. Ele ne vorbesc despre propria sa proză, ne deschid porți pe care altfel am fi infiriziat să le deschidem. Cînd observăm că I. L. Caragiale traducea din Edgar Poe nu putem fi indiferenți la tenta de fantastic a citorva din povestirile sale. După cum traducerea lui Titu Maiorescu din Bret Harte și Alarcon trebuie folosite ca indiciu prețios cînd discutăm gustul și

MIORITIC și MANOLIC

Schematizată la maximum, în favoarea și virtutea demonstrației, literatura română, trăgîndu-și izvoarele din două creații folclorice fundamentale, baladele Mioritic și Manolic, poate fi împărțită în lirică și epică, în meditativă și existențială, în pasivă și acțională, în transcendentă și contingencă, etc. Observăm frecvența contrariilor, masivă, mecanică. Oricît de semnificativă uneori, antinomia, opunerea nu ne mai satisfac. Un al treilea termen, sublimator și calitativ altul, își reclamă dreptul la evidență.

Întinderea literaturii, sustrasă genului și depășindu-l, este să se mintuie în sinteză. Mai puțin prin mijloace și mai mult prin esență. De altfel însăși cele două balade, mioritică și manolică, au linii de forță comune, implicite. Sacrificiul propriu-zis sau sacrificiul altei persoane, evident îndrăgita, simbolică, dus pînă la capăt, denotă un grad de intensitate comun. Comună este și definirea în fața morții, în fața situației limită, pe care o accepți, pentru tine, sau o proovei în altul.

Însuși destinul acestor două balade mi se pare semnificativ. Mioria, intrată în arie literară, așa cum a fost receptată, este, prin retranscrierea unui autor de meserie, o operă cultă. Se poate balada anonimă a suferit atîtea interpretări culte, încît sensurile ei primordiale sînt cu neputință de descifrat altfel. Ea a devenit ceea ce s-a scris și spus ulterior despre ea. A fost ajutat, în mare măsură, pe traiectoria ei de integrare în literatura la zi, de simplitatea ei folclor, marea frecvență a verbelor nesuportîndu-și calofilia.

Am putea folosi și jocosim termenii de înstrăinare. Cînd spunem universul mioritic sau universul manolic, înțelegem diferența, caracteristica inefabilă, multiplă în loc de unul. Este de asemenea și un omagiu adus celor două balade. Cum însă nu avem în considerație autori singularizați, ci spiritualitatea în formă pură, fără trimitere la un individ, sau la altul, dar valoric reprezentativ tuturor, despărțirea prea netă devine inoperantă.

Pentru a nu mai vorbi de repercutarea în operele clasice. Avînd de-a face cu un întreg este greu să mai despărțim cu mare claritate fiecare componentă a sa. Dacă nu sîntem robii unei singure dimensiuni, unei trimiteri unilaterale. Baltagul este o continuare a Mioritiei. De ce nu și o includere a Mesterului Manole? Dacă nu într-o mai mare, măcar în aceeași măsură. Vitoria Lipan are un caracter pe cît de feminin pe atît de bărbătesc. Din punct de vedere mioritic, păstrînd intactă dragostea ei pentru Nchifor Lipan, în afara oricărei realități, într-o desăvîrșită puritate cosmică, neatînsă de niciun incident, chiar cînd e vorba de moarte, ea sacrifică imaginea celui iubit, acceptînd să o confrunte, în virtutea dreptății și a adevărului, desigur, cu încurcarea, pieritoarea și strania condiție umană. Vasta ei acalmie este dinamită de fulgerele subțiri dar puternice ale demonei. Căutînd făptașii crimei ea refacă însăși crima, o explică trăind-o la modul amănunțit, natural, datorita fiind mai presus de vina ascunsă, abia sesizabilă. Vitoria Lipan se sacrifică pe sine, sacrifică pe Nchifor Lipan? O abstracțiune, căreia i se devotază fără crîncine, amestecă totul. Nici Ion al Glanetașului nu este un erou linar, privit din același unghi de vedere. Își sacrifică dragostea, pierde ființa iubită, dintr-o sete nelimitată de pămînt, tenace, activă. Construcția lui, tragică prin efermitate, nu e însă de loc simplă, de loc friabilă. Pentru el pămîntul este singura posibilitate de comunicare cu absolutul. Vînderea sufletului său, întărită prin sărutul unui pumn de pămînt, îl reddă tîrîrea veșnică. Din această convingere, profundă mioritică, nu-l va putea clinti nimeni.

Am evitat, cu bună știință, din aceste sumare exemple, poezia. Fîind o stare de tensiune constrînsă de sine în contopirea extremelor, ea ne oferă, am putea spune, în întregime și-n fiecare metaforă, spiritul mioritic și manolic deopotrivă. Sau, altfel spus, el este chiar principul, întimitatea ei de a fi. Cu atît mai mult cu cît cuprinde opera dar și omul. În acest caz, un sacrificiu, o renunțare la sine este în primul rînd cuvîntul, teroarea de construcție explicită, a cărei asumare a pus în mișcare mult spațiu din sufletul eminescian, care l-a obsadat pe Blaga, cu care și-a încercat temeritarea Barbu. Zona de pură absolvire este ceea ce reușim noi să distingem, recitînd acești mari poeți, dincolo de timp, sau poate în inima timpului, condiție de supraviețuire a oricărui autor.

Depășirea accidentalului prin integrare în universal, prin comuniune cu ceea ce norma morală curentă respinge, este definiție pentru mioritic și manolic. Unul din termeni respinge, eludează, nu bagă în seamă accidentalul, celălalt îl trăiește, suferă, acționează în planul lui pînă la refuz, pînă la pierdere de sine. Interioră sau exterioră, acțiunea, existența imaginată, visată sau făcînd corp comun cu ființa, cu mișcarea ei de gîndire și de sentiment subîntind aceeași dorință de libertate. Este dorință de libertate. Este o înfrîngere sau o supremă înțelegere, greu plătută, necesităților. Mesterul Manole închide veșnic în zid pe ciobanul Mioritiei și acesta nu-l bagă niciodată în seamă, nu-i pronunță niciodată numele, nici măcar nu-i știe fața, chipul prea bine. Primul suferă de moarte pentru al doilea, îl rîtnește și-l ia locul, devenind el însuși, o spirală de neoprit, pluralitate a unei noi legende, bine știută dar neexprimată încă.

Grigore HAGIU

Feronerie veche românească (Curelari-Iași)

Un romancier „sensitiv“

Deși ajuns romancier, timișoreanul Sorin Titel a rămas un fervent al prozei de dimensiuni restrinse: după microromanul „Reintoarcerea posibilă“ (1966) i-a apărut un alt miniroman „Dejunul pe iarbă“, având numai 105 pagini (primul număr 119). Este și aceasta o modalitate de a-și afirma descendența și aderența: Sorin Titel este un prozator ivit în vremea când scurtimile devenise un fel de bonetă frigană. Trezind peste faptul că ambele așa-zise romane au fost precedate de cite un volum de schițe — „Copacul“ (1963, debut editorial) și „Valsuri nobile și sentimentale“ (1967) — încă mai deosebite pentru atașamentul lui față de proza scurtă este prezența masivă a motivelor specifice, de la universul copilăriei la simbolurile hipice și avicole. Dar, Sorin Titel scrie „romane“, fie ele și scurte; mai mult, în vreme ce numeroși autori de proze scurte sînt — ca și eroii lor — în stadiul de virtualități, el poate fi socotit, fără mari primejdii de înfirmare din partea viitorului, ca fiind un scriitor realizat, ce și-a conturat o ținută proprie, particulară.

Izbitoare încă de la început la Sorin Titel a fost preocuparea pentru aspectul formal; de aici, tentativa continuă de a-și alcătui o, pe cât posibil, inedită vestimentație.

În fond, schițele din „Copacul“ — volum mult elogiat la vremea apariției, dar azi, după numai 5 ani, devastat de timp — sînt rodul trecerii unor vechi motive în haine noi. În „Pantera neagră“, un copil gîndeste „trebuie să cresc și să fiu un muncitor bun“ ca efect al amicitiei pentru un jucător de fotbal, frunța în producție și pe terenul de sport, elev serialist. În „Darul“, destrămarea unei abia înfrupte idile între doi adolescenți, narată în chip hemingwayan, este pusă pe seama unei reproabilă frivolități feminine: ea admiră mai mult niște spini înfloriți decît bucuriile la care lucruse băiatul. Vexat de o așa atitudine refractară, el, evident, o părăsește. În altă parte este de ajuns ca un personaj iritat din pricina unor obscure motive (printre altele, nu pusese murături de iarnă) să privească noile construcții din cartier pentru a-și calma nervii. Un lung monolog, reproducind mersul sinus al vorbirii libere, nu este decît ilustrarea cunoscutului motiv al împlinirii sufletului a colectivistei ieșite pe cîmp la muncă alături de întreg satul, în raport cu spleen-ul alteia care trînzăvește acasă dar o invi-

diază în secret pe cealaltă (Soacra). Doar „Căldură“ — excelentă surprindere a tic-tac-ului unui bătrîn mecanic conjugal, dereglat de trecerea prin vîrste, în momentul morții u-nuia dintre parteneri — mai poate figura, cu șanse sigure de rezistență, într-o posibilă antologie. Se poate observa cu ucuriții predilecția pentru personajele de vîrstă sau mentalitate infantilă, ca și aplecarea spre aducerea în lumină a unor acte și gesturi banale, lipsite de importanță, cărora însă prozatorul le întăzează forțat „sensuri revelatorii“.

La această din urmă artificialitate a renunțat Sorin Titel în „Reintoarcerea posibilă“, cea mai bună care a lui de pînă acum. Vocația de autor al transcrierii faptului mărunț, cotidian, al surprinderii existenței în momentele nesemnificative, amorfe, automatizate își află în acest mic roman deplină exprimare. Se fac aici evidente trăsăturile distincte ale prozatorului: refuzul sistematic al înfrunțirilor decisive, absența tensiunii virile, ocolirea a tot ce ar putea fi generator de intensitate dramatică. Dimpotrivă, curios lucru pentru un ardelean, sînt prezente particularitățile unei bune proze feminine de notație. Sensibilitatea, sentimentalismul, ușoara melancolie, tristetea difuză, aerul de suferință, toate acestea se fac repede remarcate. Amintirea de pildă, a unui roman de început al ulteriori așa de masculinului Hortensia Păsoad Bengescu, cum e „Femeia în fața oglinzii“, se impune: o eventuală paralelă ar scoate la iveală surprinzătoare similitudini de alură. „Valsuri nobile și sentimentale“ nu este un titlu întâmplător, destul de volumul care îl poartă conține mai degrabă niște utile exerciții. Poarte apropiată, în genere, ca ton și ținută, este proza lui Sorin Titel de cea a lui Pincio sau de literatura vag-simbolistului Tradem; ca și aceia, timișoreanul este un „sensitiv“, un delicat. „Reintoarcerea posibilă“ avînd, desigur, bine imprimată pecetea epocii sale — este o scriere exemplară în acest sens. Tema adîncă (atenție, se fac vizibile permanențele, mai bine zis poncifele, prozei scurte!) este pierderea candorilor și a ingenuității de către un pictor intrat în maturitate și efortul de regăsire a comodului univers al vîrstei paradisiace. S-ar putea spune că e o meditație despre condiția artistului. Aspirația către inocență, ca și izbînda re-intoarcerii într-o „lume de vis și de

puritate“, sînt marcate de o precizie dorită și, respectiv de realizarea ei: pictorul va crea un tablou cu „niște cai, doi cai albi sub o lumină roșie în care îi aparține și, prin această, consecvent formulei căreia i s-a dedicat. El caracterizează, în egală măsură, curajul de a aborda tematică dintre cele mai dificile, știința de a construi subiectul în mod problematic, conferindu-i valoare de interogație, și puterea de a imagina personaje distincte, complexe ca structură și coplesitoare din punct de vedere psihologic. Programatic, deliberat, proza lui pare că refuză să reflecte, în sensul consacrat al cuvîntului, ea se constituie într-o permanență și tenace investigație, de unde o ceră impresie de temeritate în care, însă, întrezărim și o undă inefabilă de indiferență. Dar este vorba de o anumă indiferență, diversă de virtuti dominatoare — deci nu e o expresie a cinismului —, care nu se structurează într-o atitudine pe care s-o considerăm reprobabilă: ea este menită să potențeze actul investigației sau să-i păstreze nivelul de acuitate. Ea emană din pagini ca o consecință a refuzului zădărnice, ca o consecință a convingerii că important nu este ceea ce găsim în spațiile de febrilitate din om, ci căutarea în sine, eliberată de presupozii, de preconcepție, neliniștită și, uneori, halucinantă.

„În absența stăpînilor“, roman de o mare acuratețe stilistică, împingea instrumentele de investigație ale prozei pînă în zonele cele mai rarefiate din om, pînă acolo unde semnificațiile se transformă într-o masă amorfă, gelatinoasă, aproape inutilizabilă în planul moralității sau al spiritualității. În „Animale bolnave“, însă, autorul evită să măi descîndă pînă în astfel de zone, sau, dimpotrivă, demonstrează că maladia care biteaie nivelul la care a coborît anterior — nivelul liniștii și al nemiscării provocate de presiuni formidabile — cuprinde, chiar dacă disimulată, și straturile mai înalte ale existenței, acelea în care predomină acțiunea, vitalitatea, apariția de sens și apariția de dezvoltare. Și, ceea ce mai este interesant, optica lui Nicolae Breban nu rezultă dintr-o obsezie minoră, bigotă, ci dintr-o prejudecată dintre cele mai necesare conservării repertoriului de repere morale, din credința fermă în existența unui fond metafizic malefic al umanului, care să poată fi acoperit de o categorie, definită prin apelul la diferențe specifice, și ca o maximă generalitate, și, deci, posibilă de a fi înfrînt prin circumsciere.

Mircea IORGULESCU

Romanul de investigație

A treia carte a lui Nicolae Breban, „Animale bolnave“, consacră definitiv un romancier de o pregnanță originalitate, supus unei legități a scrierului care îi aparține și, prin această, consecvent formulei căreia i s-a dedicat. El caracterizează, în egală măsură, curajul de a aborda tematică dintre cele mai dificile, știința de a construi subiectul în mod problematic, conferindu-i valoare de interogație, și puterea de a imagina personaje distincte, complexe ca structură și coplesitoare din punct de vedere psihologic. Programatic, deliberat, proza lui pare că refuză să reflecte, în sensul consacrat al cuvîntului, ea se constituie într-o permanență și tenace investigație, de unde o ceră impresie de temeritate în care, însă, întrezărim și o undă inefabilă de indiferență. Dar este vorba de o anumă indiferență, diversă de virtuti dominatoare — deci nu e o expresie a cinismului —, care nu se structurează într-o atitudine pe care s-o considerăm reprobabilă: ea este menită să potențeze actul investigației sau să-i păstreze nivelul de acuitate. Ea emană din pagini ca o consecință a refuzului zădărnice, ca o consecință a convingerii că important nu este ceea ce găsim în spațiile de febrilitate din om, ci căutarea în sine, eliberată de presupozii, de preconcepție, neliniștită și, uneori, halucinantă.

„În absența stăpînilor“, roman de o mare acuratețe stilistică, împingea instrumentele de investigație ale prozei pînă în zonele cele mai rarefiate din om, pînă acolo unde semnificațiile se transformă într-o masă amorfă, gelatinoasă, aproape inutilizabilă în planul moralității sau al spiritualității. În „Animale bolnave“, însă, autorul evită să măi descîndă pînă în astfel de zone, sau, dimpotrivă, demonstrează că maladia care biteaie nivelul la care a coborît anterior — nivelul liniștii și al nemiscării provocate de presiuni formidabile — cuprinde, chiar dacă disimulată, și straturile mai înalte ale existenței, acelea în care predomină acțiunea, vitalitatea, apariția de sens și apariția de dezvoltare. Și, ceea ce mai este interesant, optica lui Nicolae Breban nu rezultă dintr-o obsezie minoră, bigotă, ci dintr-o prejudecată dintre cele mai necesare conservării repertoriului de repere morale, din credința fermă în existența unui fond metafizic malefic al umanului, care să poată fi acoperit de o categorie, definită prin apelul la diferențe specifice, și ca o maximă generalitate, și, deci, posibilă de a fi înfrînt prin circumsciere.

Mihai PELIN

MARIN SORESCU

BILANT AMAR

Cu cîteva luni în urmă cineva, cu o autoritate morală și artistică de neegalat, atrăgea atenția asupra caietelor lui Eminescu. Se știe că există la biblioteca Academiei 44 de caiete scrise de mîna care s-a băgat în focul cel mai adînc și mai răscolitor al existenței noastre, o mină care-a fost și trup și privire și conștiință și care s-a scrumit. Sînt însemnări diverse, fîrînturi de versuri, cugetări, rime — cite și mai cite — scîpărări de geniu — întreg laboratorul unui geniu. Din lada poetului au trecut în arhiva lui Măiorescu care le-a predat Academiei. Cineva a scris pe alocuri la vreo întorsătură mai neșteptată de frază: „Demență“. — Iar Academia de atîția ani, e drept fără să mai scrie pe marginea nici demență nici nimic, le-a încredințat moliiilor. Peste cîteva ani n-o să se mai descifreze nimic. Nici fragmente de traducere din Kant, nici listele de rufe date la spîlat, nici variantele poeziei „La fereastră despre mare“. Nici măcar transcrierea zicalei populare: „Adevărul e ca ochiul, dacă-l legi nu-l mai vezi“.

Caietele sînt deteriorate, scrisul devine zi de zi mai necitit, cernela se șterge, literele dispar, se îndepărtează de ele decît atunci cînd i-au fost luate prin forța împrejurărilor. Eu zic că anul acesta a fost sîrac. Dacă anul viitor se va scoate o ediție fericită a acestor caiete, va fi un an bogat. Nemaipomenit de bogat. Va fi un an extraordinar. Iar tot ce vom da noi, cu ce vom feriici publicul — va veni, cum se zice, pe deasupra. Un surplus de mană cerească.

Să mi se ierte amărăciunea (deși n-o să mi se ierte și cu atît mai bine). Recunosc că nu e plăcut să tulburi paharul care se ridică acum a urare. Să bolești sufletește între atîtea succese ale sufletului! Mă gîndeam numai că dacă unuia care nu mai e un fitecine în cultura noastră, deși despre el vîd că se scrie mai puțin, dacă lui Eminescu deci îi trebuie o viață de chin plus o sută de ani după moarte și poate chiar mai mult ca să-și publice gîndurile și cioburile gîndurilor, atunci ar trebui să fim și noi mai zgîrciți cu entuziasmul. Ar trebui, la urma urmei, să ni se reducă și nouă spațiul, proporțional. Să se mai taie, dacă nu e hirtie, din jurnalele întime, din notele de drum, din romanele-fluviu. Fluviu-fluviu, dar seceta uite că nu ne iartă. Apa trebuie întoarsă spre menirea ei primară, la irigație. Sînt sigur că acei care au scris mîi de pagini, dacă sînt cu adevărat interesați, vor face bine să și le citească. Să se citească singuri, dacă sînt cu adevărat remarcabili, că doar n-o să lase treaba asta pe seama poporului, care e prins cu treaba.

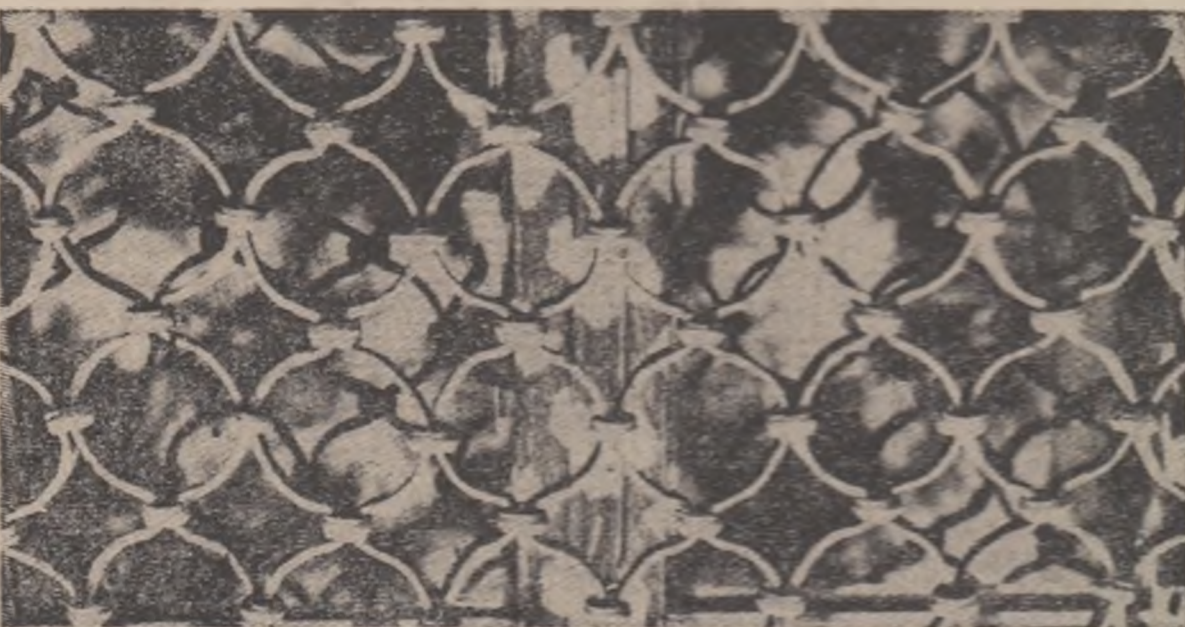
Apreciez, să nu credeți că nu, cărțile bune și aș putea să numesc aci patru-cinci „cărți ale anului“. Poezie, proză, teatru. Dar nu asta e important. E important atmosfera, care trebuie să se mențină pură și respirabilă. Artistului să-i pese mai puțin de tîmnie. Și să tremure și să se cutremure mai mult în fața adevărului și a cuvîntelor care să-l încapă. Are de ce, are, mai ales, pentru cine. Altfel nici nu va exista, și nimeni nu va simți nici o jale că dispăre această stirpe a creatorului care nu și-a cunoscut misiunea. „Du-că-se!“, va spune unul și altul. Nu cred că scriitorul trebuie să dispară din conștiința poporului său. Această existență mi-o urez și v-o urez acum.

Și să fim sănătoși.

Șerban FOARȚA

Fereastră de la monumentul Nistoreștilor-Săliște, Maramureș

FERONERIE VECHĂ ROMĂNEASCĂ

Fereastră de la biserica Sîrbății de sus-Argeș

JOCUL PE-O SINGURĂ CARTE?

Nici unamienouăștesezecișopt nu ne îngăduie jocul pe-o singură carte, nevoia inocență de a fi, o dată-n an, exclusivități... În căutarea bibliei lui, criticul inventariază (sau inventează!) bibliotecă, sfîrșind prin a ține „strictă catalografie“ autorilor și operelor lor. Ce sînt bilanțurile de fine de an, dacă nu un soi de evidență contabilă? Și ești cu-atît mai obiectiv, cu cit îți amintești mai multe nume... Cînd critica nu este, între altele, decît o formă a memoriei afective; vreau să spun că pentru vocile ce nu te urmăresc este zadarnic să recurgi la artificii mnemotehnice: agende, noduri la batistă, semne de carte, cataloagele editorilor... O dulce amnezie, de altminteri, față de „cele rele“, ne lovește, la capătul acestor treisuteșezecișopt de zile „literare“, pe noi toți, și-n cea din urmă noapte a anului... toastăm!

Am să toastez și eu (în sensul în care Mallarmé toasta odată pentru Théophile Gautier) pentru doi-trei poeți aleși, nu tocmai la întîmplare, între poeții ale căror cărți fac cred cinste anului '68...

Versurile lui Virgil Mazilescu sînt, pentru mine, triumful ordinii în acel spațiu aventuros care este poezia vorbită, convertirea unei furii existențiale („mamă din revolta privilegiului“) în lecție de artă („și ceea ce / voi scrie va fi o cîntare tristă / de iubire filială începută / cu capul pe masă-ntr-o flori acum...“). Textele lui Virgil Mazilescu sînt niște mici crime perfecte, din prudență, mai mult decît din pudoare, poetul îngrîjindu-se ca, de la locul crimei, orice indiciu să dispară, amprentele digitale și corpul delict. El nu colaborează cu cititorul. Familiaritățile sînt, din capul locului, excluse. Virgil Mazilescu nu se lasă citit; se cere, pur și simplu, ascultat!... Orice poezie e o aproximație, o posibilitate, un mod „imperfect“ — ca însăși metafora — de expresie sau de comunicare. Și în acest domeniu al tuturor șanselor, necesitatea, „hazardul abolit“ e o iluzie, un trompe l'oeil... Dar cît de necesară poeziei, iluzia asta a necesității, iluzia că unghiul acesta de incidență dintre, să zicem, un nume și un epitet, e singurul posibil. Iată secretul versurilor lui Virgil Mazilescu. El este unul din poeții, foarte puțini la

număr, care știu să pună în locul hazardului dintre cuvinte — un soi de fatum!

Nu atît pudoarea, de propria sentimentalitate, cît neîncrederea în poezie este cea care-l face pe Mircea Ivănescu să-și convertescă Versurile într-un turburător ceremonial al amînării. Spuneam odată că poezia lui amintește de bacovianul: „Voi scrie un vers, cînd voi fi liniștit...“ Și, într-adevăr, toată această poezie nu e decît o lungă frază dilatorie, una în care poezia e invocată, evocată, revocată, mai înainte de-a fi scrisă. E un refuz al poeziei, aidoma refuzului de a te naște, o nostalgie a irealului... Nu disprețul de-o anume manieră (tradițională) de-a face poezie, ceea ce, îndeobște, duce la anti-poezie, dar neîncrederea în Poezia însăși, și poate spaima de aceasta, iată mobilul versurilor lui Mircea Ivănescu. Rezultatul este meta-poetic. Și toată această lecție de rafinament și artă se convertește treptat într-o „critică a existenței“. Ne așteptăm să dăm de-un intimist, în genul lui G. Rotică, de-un umorist, cu refulara marelui gest liric... Mircea Ivănescu e mult mai aparte. Și, pentru el, a „discuta“ condiția poeziei devine totuna cu-a pune în discuție condiția umană...

Sînt cărțile acestea de Versuri și de Versuri (amare titluri!) două excelente debuturi, de-o nesperată maturitate, în stare să facă din Mircea Ivănescu și din Virgil Mazilescu două avanposturi sigure ale poeziei noastre, de astăzi sau de mine... Și dacă astfel de debuturi, care afirmă un poet, nu ne lipsesc, nu ne lipsesc, firește, nici cărțile care confirmă fie un debut plin de speranțe, ca al lui Leonid Dimov, fie o strălucită carieră poetică, precum aceea a lui Nichita Stănescu.

Regimul normal al celui din urmă este „criza de timp“, accelerația, viteza maximă: „O, tu vitează, / Înimă în balans...“ Altfel zis: o „repede ochire“ asupra animalelor, asupra plantelor. Dintre poeții noștri, Nichita Stănescu pare a fi cel mai conștient de acest „mod de a încetini gîndirea“ care e scrisul. Cel mai atins de precaritatea actului poeziei. Motiv perpetuu, de la Elegii încoace, de elegie: „Astfel mă încordam

să-mi aduc aminte / lumea pe care-am înțeles-o fulgerător, / și care m-a pedepsit zvîrlindu-mă-n trupul / acesta, lent vorbitor...“. De unde, de la aceleași Elegii încoace (Obiecte cosmice, Oul și sfera, Laus Ptolomaei), o continuă adăncire, în poezia lui Nichita Stănescu, a prăpastiei dintre noțiuni și poezie. Și toată „drama“ poetului se află într-un titlu ca acesta: Împotrivire la aspectul pietros al versurilor de pînă acum... Toată sfîșierea lui lăuntrică, și regretul după o vîrstă de inconștiență edenică: „O, am fost un om frumos / și subțire, foarte palid. / Trunchi avui de chiparos / și miros de crin noptic...“. Acest „aspect pietros“ al versurilor lui Nichita Stănescu (cel diafan uitat fiind), precum și pseudo-conceptualismul poeziei sale (pură reactualizare, uneori, a conceptelor științifice) — nu aveam cum să nu deruteze. Poetul este tot mai des certat cu epitetul de filozof, cînd el nu e decît un întristat Narcis nemairecunoscîndu-se în oglînda, din ce în ce mai tulbure, a poeziei.

Cît despre Leonid Dimov, veritabilul pandant al lui Nichita Stănescu, el este marele poet al calculului, al certitudinii. Nicio îndoială, din parte-l, în posibilitatea poeziei de-a inventaria vastul univers în care-ar zice Apollinaire — „totul tace“. Negăția surrealităii s-a convertit în afirmație. Sau, mai curînd, Leonid Dimov e una dintre acele naturi neutre, ca însăși viața, impresionant prin erudiția lui, prin formidabila-i putere de absorbție. Fragmentele lucrării lui (între altele: 7Poeme, Pe malul Stîlului), ce depășește, fie și numai în intenții și dimensiuni, velleitățile comune, au o mișcare „pendular de-necată...“, și trebuie să treacă ani și cărți pentru a se vedea ce este Leonid Dimov: acest Pico de la Mirandola al lucrurilor somnului — cartograf și geometru, astrolog și alchimist oniric... Și încă ceva pe deasupra: o atitudine anume, un simț al umorului ori al grotescului, un sentiment față de propria-i operă, pentru a cărei analiză aceste pagini nu sînt încăpătoare...

imagine răsturnată

Straturi de verde formind un singur verde, transparent în propria lui culoare. Verde greu, dens, nemișcat. Înăuntrul lui, muntele de sare înfigându-și virful spre adânc. Îi vede clar formele ciudate, liniile curbe și dreptele ascuțite clădind piramide în cristalele de sare. Stinsă în verde, lumina strălucitoare a soarelui lasă exactitatea și puritatea formelor.

Muntele de sare, apoi, lângă virful lui, primul acoperiș. Una, două, trei, patru, cinci case, înșirate pe o linie dreaptă ca pe o stinghie, în unghi față de baza muntelui și așternind cu acoperișurile în jos. Alif, nici un copac, deși la drept vorbind n-ar fi stricat, un copac crescut din coroana lui. Așa, fără nimic, nu era prea plăcut. Bineînțeles că întâi a fost muntele de sare. Nu crede că sînt multe țări care au un munte de sare la suprafața lui de aceea se gîndește cu plăcere: „fenomen unic”, fără să limiteze unicitatea, ar putea să fie și singurul din toată lumea. Cum s-o fi ridicat el, așa, deasupra pămîntului, sigur că nu de bună voie, l-a înghesuit ceva acolo în adînc. Poate s-a ridicat încet și oamenii de atunci au putut să-l vadă desvelindu-se de pămînt sau a țîșnit deodată ca un suvoi de apă și a rămas încremenit răs-pîndind în jur praf alb sărat. Pînă la urmă tot o să se topească de atîtea ploii cîte plouă pe el. O să dispară muntele de sare, deși nici de asta nu e sigură, mai ales cînd îl vede stînd înfipt cu virful în adîncul verdeții. Casele or să stea și ele un timp, așternute ca pe o stinghie, pe urmă.

Ridică ochii și dreptunghiurile mari cu două pătrate mici în părți și în mijloc cu un alt dreptunghi ridicat pe latura îngustă, se răstoarnă cu acoperișurile în sus și sînt pereți albi cu ferestre și uși, dar coboară privirea pînă le aduce din nou în verde, acolo unde le stabilește locul acum. Nu e nimic de așteptat. Muntele de sare s-a ridicat de mult, treaba lui cum, și de îndărăt, cine știe cînd. Casele le-a clădit bătrînul una câte una, afară de a doua pe care a moștenit-o de la părinți și în care locuiește cu bătrîna. Dacă o sare la numărătoare sînt patru, frați cinci, deci tot ar mai fi de așteptat ceva, pentru că bătrînul clipește des sub sprincenele cenușii care îi îmblînzesc ochii:

— Vreau ca fiecare dintre băieții mei să aibă casa lui.

El, băieții și nevestele lor, cînd se adună tot pentru vreo sărbătoare, dorm o noapte, două în casele lor reci cu pereții încremenți. Fiecare în casa lui. A doua zi trec prin fața porților închise, pleacă pe rînd după cum au trecut sau rata. Cîteva zile totul îi se pare prea strîmt în locuințele lor de la oras, apoi se obișnuiesc iar. Casele au rămas una lângă alta, răsturnate cu acoperișul în jos.

În vara asta sau în cealaltă sau în care vară s-o putea, bătrînul va începe din nou să clădească, acolo, după a cincea casă, unde e locul pregătit, dar nu se vede decît o dumă, ca și cum s-ar prelungi stinghia pe care stau înșirate dreptunghiurile cu acoperișurile răscuțite în jos. Bătrînul nu întîrzie prea mult, dar nici nu e foarte grăbit, bărbății din neamul lor au trecut lung.

Ea, va trebui să vină aici cînd vor începe să clădească. O să-l vadă cum stă cu capul în jos, înfipt în verde. Cînd or să ridice căpriorii o să fie frumos. Lemne plutesc de pară ar fi corabie și meșterii care îl ajută pe bătrîn sînt marinari. Ea stă așezată, undeva o fi un loc de stat pe orice corabie, dar asta numai înainte să-i dea pereții și să fie casă, a șasea casă de pe stinghie.

A ei, de fapt a lui, fiul bătrînului, e tocmai a treia. Are la geamuri perdele cu dantelă care nu se cunosc și de aici seamănă cu toate celelalte. Nu ride, deși se bucură că este aici, altfel ar sta sigur și ea cu capul în jos, totuși nu se bucură cu adevărat, pentru că din locul acesta oricine poate să vadă în fiecare zi muntele de sare și cele cinci case răsturnate.

Simte căldura soarelui pe ceafă și se apleacă tot mai mult oprindu-se înainte de a-și vedea fața, nu are nevoie de fața ei acum.

Geamul din dreapta e cel de la camera de musafiri. Cînd vine bărbatul acasă, acolo face dragoste cu ea. După ce îl duce la gară, scoate așternutul și pune la loc cearceaful cu lucrătură, să se vadă de sub veșină și aerisește de două

ori pe săptămînă să nu prindă pereții miros de închis. Acum au trecut iar trei luni.

Patul de furnit plutește pe verde și ea se miră cît de ușor poate scoate lucrurile din casă, numai că nu știe cum să-l așeze ca să rămînă totuși pat și pînă la urmă îl aruncă de-a dreptul. Aruncă încet, unul cite unul scaunele cu ramă groasă la spătar, covorul cu trandafiri mari, roșii, bufetul vernil cărui mereu îl cade cite o balama și ea trebuie să ia ciocanul, ultima oară a bătut și citeva chibrite în gaura din lemn ros de șurub și abia pe urmă a potrivit balama.

— Mare lucru...

Zimbește bărbatul și îi aduce ciorapi.

— Cei mai scumpi, de 60.

— Unde i-o fi găsim așa scumpi?

Se miră vinzătoarea de la cooperativă cînd vine duminicile pe la ea. Apoi întrebă rotindu-și ochii spre dulap:

— Ce ți-a mai adus?

Fiul bătrînului nu seamănă cu ei la față, dar e singurul dintre băieții care nu și-a luat nevasta la oras.

— Acu?

De fiecare dată la fel, numai atunci nu. Veniseră toți cinci, așa cum se întimpla foarte rar, de peste poartă, cineva l-a chemat pe bătrîn:

— A lui, Zăraru zice să dai pe la el.

Dar omul plecase și bătrînul s-a îndreptat spre poartă. Ea l-a urmărit, pentru că fiecare dată îi era mila de el cînd îl vedea cum uită încotro s-o apuce și ei îi trebuia această milă. Bătrînul păsea cu mersul său puțin încovoiat din genunchi, a trecut de poartă, a ieșit în stradă cu mersul lui încovoiat din genunchi și fără nici o altă mișcare s-a îndreptat peste drum, mai încolo, la casa lui Zăraru. Băieții lui toți cinci erau în casele lor, nimeni nu mai putea veni spre el din nici o parte a pămîntului. Asta a înteles după ce olecaseră din nou toți cinci și bătrînul își reluase topăiala lui de om uituc care își așteaptă așteptarea și pentru că n-a știut cum să steargă toată mila pe care i-a dat-o pînă atunci, a lăsat lucrurile așa.

Picioarele lui se mișcă acum foarte sigure pe stinghia îngustă în lungul căreia se înșiră cele cinci case și cea care avea să și-o facă întâi corabie. Și i se pare că pentru bătrînă a fost ușor, ea l-a născut pe cei cinci băieți, el a trebuit de fiecare dată să așeze deasupra copilului o casă mică, atît cît să încapă noului născut. Pe măsură ce acesta creștea, bătrînul ridica zidurile mai sus, să-l încapă, mereu speriat, crezînd că la moartea lui copilul ar muri sufocat în casă rămasă prea mică, fără să-l treacă prin minte că i-ar fi fost de ajuns să-și rotească brațele de citeva ori ca să iasă din invelişul clădit de tatăl său, poate doar convins că nu o va face.

Încearcă să și-l închipuie urmat de băieții lui, dar nu e frumos să vezi șase bărbați la rînd umbînd cu capul în jos. Bătrînul a ajuns în dreptul locului unde va ridica a șasea casă pe care și-o va face întâi corabie. Nu se oprește, îi vede răsucirea ușoară a capului și tălpile lipite de marginea pămîntului șovăie cînd se desprind.

Femeia închide ochii fără să-și dorească altceva. Cînd îi deschide, nimic nu se mai mișcă în verdele apei. Verde. Muntele de sare cu virful în adînc, apoi acoperișurile caselor răsturnate.

Ocolind lacul, femeia urcă pe malul uscat, presărat de o sare invizibilă. Au trecut iar trei luni de cînd cearceaful cu marginea brodată stă neatins sub veșină din camera de musafiri. Își numără pașii zece cite zece, dar cînd a ajuns sus a uitat cîți de zece au fost.

Jos, lângă lac, aproape de locul unde a stat ea, sînt trei oameni și după cum se mișcă, și nu numai după asta, se vede că sînt străini. Turștii. Parcă printre ei ar fi și o femeie, are părul lung, prea galben. Privesc în apa lacului sărat de parcă ar aștepta să vadă cine știe ce. E numai muntele de sare, așa cum trebuie să stea el, acolo ogîndit și mai sînt casele din spatele ei.

Nu e vina lor, ea e cea care n-ar trebui să fie aici sus cu capul înfipt în apa verde sau ar trebui să plece. E prea ușor pentru cei veniți să se plimbe și dacă ea încearcă să fugă acum, în apă se va mișca o femeie atîrnînd cu picioarele prinse de stinghia subțire a pămîntului. Și muntele e lângă ea. Rămîne dreaptă, lăsînd apei verzi imaginea ei răsturnată.

Cel care stă în prima casă își trimite uneori nevasta, toamna, atunci ei îi vine mai ușor

pentru că și cealaltă așteaptă, o știe că așteaptă, cu toate că nu i-a vorbit niciodată despre asta.

În fața casei a doua apăru bătrînul mergînd cu capul în jos, aproape atinge acoperișul. Se învîrtește de citeva ori pe cap, în timp ce picioarele se mișcă într-o falsă căutare de echilibru pe stinghia subțire. Și doar destul de lată străda din fața caselor și peste e numai pămînt, nu foarte negru și gras, dar bun pentru rădăcini și tălpile oamenilor.

Cunoștea obiceiul bătrînului. Ieșea pe poartă cu mersul lui pe care alții l-ar fi putut crede fără putere, apoi făcea în jurul lui cîteva pași, fără o direcție precisă, ca și cum ar fi uitat încotro s-o apuce. La început o păcălise și pe ea, pe urmă a înteles că era altceva, nu știa ce, dar era sigură că bătrînul venia un motiv al lui și cînd bărbatul, fiul lui avea acasă pentru citeva zile îl urmărea cu privirea lipsită de milă, i se părea că el știe de ce bătrînul odată ieșit pe poartă se învîrtea în jurul lui ca și cum ar fi uitat încotro s-o apuce.

De fiecare dată la fel, numai atunci nu. Veniseră toți cinci, așa cum se întimpla foarte rar, de peste poartă, cineva l-a chemat pe bătrîn:

— A lui, Zăraru zice să dai pe la el.

Dar omul plecase și bătrînul s-a îndreptat spre poartă. Ea l-a urmărit, pentru că fiecare dată îi era mila de el cînd îl vedea cum uită încotro s-o apuce și ei îi trebuia această milă. Bătrînul păsea cu mersul său puțin încovoiat din genunchi, a trecut de poartă, a ieșit în stradă cu mersul lui încovoiat din genunchi și fără nici o altă mișcare s-a îndreptat peste drum, mai încolo, la casa lui Zăraru. Băieții lui toți cinci erau în casele lor, nimeni nu mai putea veni spre el din nici o parte a pămîntului. Asta a înteles după ce olecaseră din nou toți cinci și bătrînul își reluase topăiala lui de om uituc care își așteaptă așteptarea și pentru că n-a știut cum să steargă toată mila pe care i-a dat-o pînă atunci, a lăsat lucrurile așa.

Picioarele lui se mișcă acum foarte sigure pe stinghia îngustă în lungul căreia se înșiră cele cinci case și cea care avea să și-o facă întâi corabie. Și i se pare că pentru bătrînă a fost ușor, ea l-a născut pe cei cinci băieți, el a trebuit de fiecare dată să așeze deasupra copilului o casă mică, atît cît să încapă noului născut. Pe măsură ce acesta creștea, bătrînul ridica zidurile mai sus, să-l încapă, mereu speriat, crezînd că la moartea lui copilul ar muri sufocat în casă rămasă prea mică, fără să-l treacă prin minte că i-ar fi fost de ajuns să-și rotească brațele de citeva ori ca să iasă din invelişul clădit de tatăl său, poate doar convins că nu o va face.

Încearcă să și-l închipuie urmat de băieții lui, dar nu e frumos să vezi șase bărbați la rînd umbînd cu capul în jos. Bătrînul a ajuns în dreptul locului unde va ridica a șasea casă pe care și-o va face întâi corabie. Nu se oprește, îi vede răsucirea ușoară a capului și tălpile lipite de marginea pămîntului șovăie cînd se desprind.

Femeia închide ochii fără să-și dorească altceva. Cînd îi deschide, nimic nu se mai mișcă în verdele apei. Verde. Muntele de sare cu virful în adînc, apoi acoperișurile caselor răsturnate.

Ocolind lacul, femeia urcă pe malul uscat, presărat de o sare invizibilă. Au trecut iar trei luni de cînd cearceaful cu marginea brodată stă neatins sub veșină din camera de musafiri. Își numără pașii zece cite zece, dar cînd a ajuns sus a uitat cîți de zece au fost.

Jos, lângă lac, aproape de locul unde a stat ea, sînt trei oameni și după cum se mișcă, și nu numai după asta, se vede că sînt străini. Turștii. Parcă printre ei ar fi și o femeie, are părul lung, prea galben. Privesc în apa lacului sărat de parcă ar aștepta să vadă cine știe ce. E numai muntele de sare, așa cum trebuie să stea el, acolo ogîndit și mai sînt casele din spatele ei.

Nu e vina lor, ea e cea care n-ar trebui să fie aici sus cu capul înfipt în apa verde sau ar trebui să plece. E prea ușor pentru cei veniți să se plimbe și dacă ea încearcă să fugă acum, în apă se va mișca o femeie atîrnînd cu picioarele prinse de stinghia subțire a pămîntului. Și muntele e lângă ea. Rămîne dreaptă, lăsînd apei verzi imaginea ei răsturnată.

I. NEGOIȚESCU

Mar Cantabrico

Înșelătoare dacă dinspre cuvînt parcă se întrepruie ziua ca să descroască-n doi (o pățimășă stîncă se-ntoarce spre culoare cînd o imbată navele goale sub ospăți)

(cînd o solară ceață domoală curge-n pînii a celui vis cu turnul mărîndu-se de pal) ca să nu uite scrie pontifical pe sînge de la Columb la taur metamorfoza grea

Piața

Și nopțile se răzgîndesc și caii muțindu-și aurul proscris pe domuri sub miezul toamnei drumurile-ncearcă lăuntricul instaurat în forma

Como

era chemasem plîngeți o verbe centrifuge crepusculul și ploaia cu locul vă-nconună din golluri ce coboară singurățăți

de pulberi
cu somnul pur în geamătul singelui
fantastic

Plajă

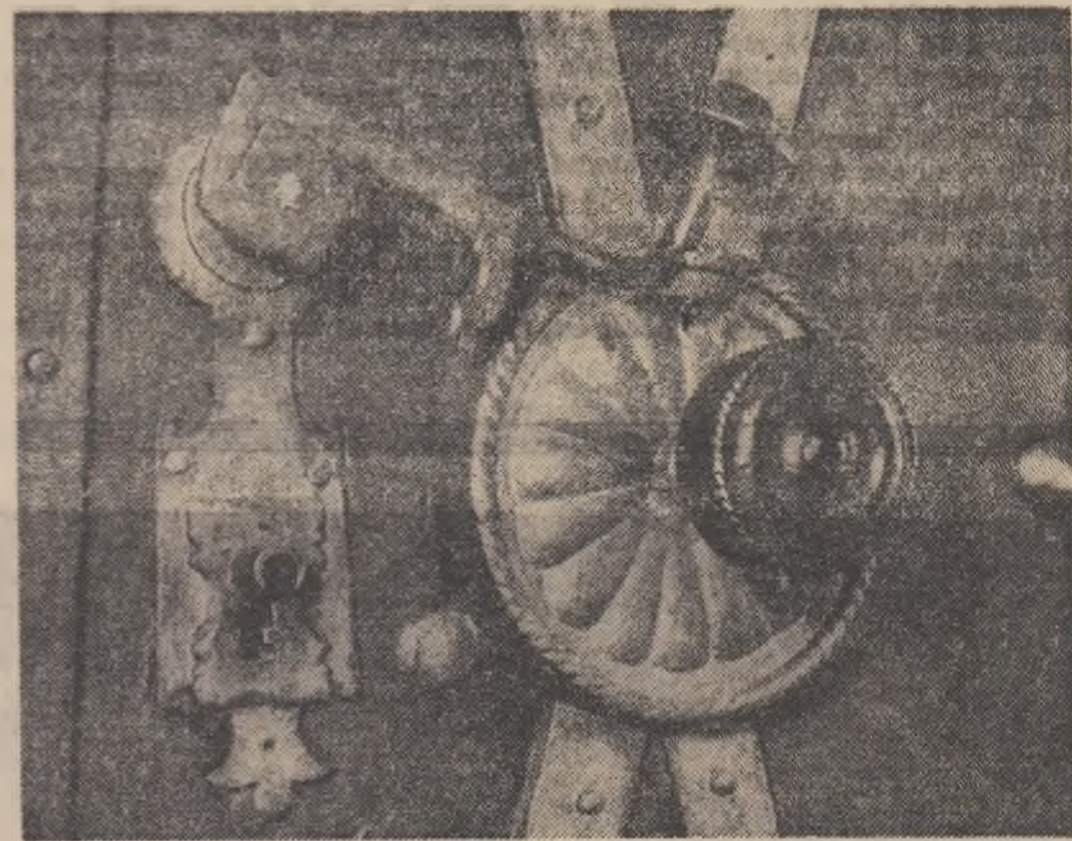
ceacă lăptoasă și caldă pînii vibrînd în lumină
cade-ntră coapșe căidura ceața-ntră
degete cîntă
umezi de lapte prin moale și deasă lumină
plufim
gură pe gură de cîntec morții nemirîndu-ne

Mortefontaine

sub ascendența neagră a frunzelor de sînge pe lespezi pe lîtină și constelat în luth
un timp fără nădejde misterul ce se frînge prin verzele crepuscul cu ingerii cîntînd
ecou al apropierii bătrîni cenușie
o vis corupt la tronul cuvîntului dinții
de unde crește umbra ce fosnelul învia
pe mîsti amalecite restituite-n vid
verzi

Anaerob

de cînd tot urc o teamă slăvită ce-ntîrzie sau ca un leagăn tare menit la prădăciuni străduie de-o pulberii țîe vina mai aleasă
un gînd fără priință calorii fără nebuni
ori marea suprapusă și ca un gol de preț

Feronerie veche românească: intrarea ferecată de la biserica Sf. Ioan din Focșani

IOLANDA MALAMEN

Pasăre amplă

Și nu aud decît strigătul catedralei de pămînt și mă înalț orbește peste dogoare, ca un abur de sfînt. Sînt singură și enormă întunecata mea despletire de case cutezînd cuibărirea mamei și-a tatălui la subțiriile mele duioase. Cîntă tuningine de iad; nu mă opresc și cad în Dumnezeu ca o năpîrcă grea și sînt cea mai privighetoare dintre Mine și Eu.

Vă dau pace cum n-ați respirat în niciun adăpost și bunătați curate ca patul fecioarei.

Dați-mi o singură vîietate înjurată prin ceruri misterioase ca să am ce muri într-o lume vinovată de mine.

Lotus

Părăsește la fiecare horcăit de gură cite-un suflet din mine; mă înec, iartă-mă! Ne putem aștepta în pămînt la revărsatul morții c-o dogmă absurdă pe buze mai palizi ca ochiul de pește mai uzi ca ploile-n ploaie. Iartă-mă: Uneori și-am vorbit de sub meri, despre rădăcirile astrilor prin grădini oftate de pulbere.

Ibis

Roșie pasăre patinează în sinse încăperi memoria stelei Așua

Istoriile de vase cerești nu lasă urme venirilor mele și ecouri de dans mă înfig în umbrele ploii.

Roșie pasăre fierbinte ca fulgerul aleargă străină pe-un cor de semințe.

Pe virf de suflete ajung cu pasărea-n dinții și iubirea se tăvăleşte de vis fiindcă am ucis-o de-aproape.

ION NICOLESCU

Cascadoria

nu mi-e ființă nici tragedie numai, o parte de vis agitat visul cel mare al calului alb calul poet mă visează pe mine gelos peste visele lui de om mare pentru liniștea mea sunt resturi de vise lucruri și oameni cu nume de cai calul poet calul tragic și alb frazele vesele gîndul curat nimeni gelos pe ruinele zilei poetul visat de un cal e adînc ca noaptea ființei și viața de cal dintr-o parte din visele calului hamuri sunt pentru viața poetului cal și numai poetul gelos peste restul de vise-ale calului tragic se-nchină la visele calului alb la calul poet pe ruinele zilei la restul de cal cu nume de om restul de vise ale calului tragic sunt moarte sunt viață sunt nimeni numai poetul nu are ființă

veșnic în visele calului veșnic visat și nelepădat tragicul cal al ruinelor zilei

Făt-frumos de tot

Viața-i viață cînd e viață pasăre pe limba ei sufletul nu se învoia fiindcă are multe piei

timpul scade timpul crește timpul s-a înfepenit omul numărat pe dește are numai un sfîrșit

vii-au inviat din morți și-au murit a multa oară suflete care mă porți fie-ți povara ușoară

numai gînd sînt tulburare cînd în brațe să mă iei după cum și omul pare pasărea e limba ei

Feronerie veche românească (intrarea ferecată de la Biserica Sf. Nicolae Domnesc-Curtea de Argeș)

Revolta lui Iov

Era nebun bătrînul Iov, pe moarte
Și aiura zăbindu-se în chin.
Nesăbuite răzvrătiri deșarte
Scuipa spre norii tronului divin.

Încinge-te, tu, cel ce-ți zice puternic
Și vino nu să-nțrebi, ci să-mi răspunzi!
Azi eu întreb cu suflet necucerit,
Cu dreptul sfînt al celor muribunzi.

Căci iată, azi, simțind sărutul morții
Mă rușinez că am trăit atît
Supunerea-mi jertfind-o pașnic sorții;
Mă rușinez că nici nu te-am urît,

Cînd din barbar orgoliu dumnezeesc, în joacă
Mi-ai prăvălit viața-ntr-al nepuținței hău,
Spre a vedea de crește credința mea, ori seacă
În pustuirea viitorului tău.

Cum a răspuns fiinta mea bolnavă
Voinței tale oarbe de tiran?
Recunoscînd că nu-i decît o pleavă,
Recunoscînd că tot ce vrea e-n van.

Bubosul trup în culele-i de zdreanță
Ținea ascuns un suflet laș și trist.
Acea tristețe, strop de cutezanță,
Mă face azi să-mi iert că mai exist.

Tristețea mea cu unde resemnate
Nu te jignează, căci nu erai subtil.
Iertînd nesăvîșirile-mi păcate
M-ai rechemat apoi ca din exil.

Și închizîndu-mi rînilor livide
M-ai pus spre slava-ți iar să dau în brînci.
Dar nu știai, că-n mine se deschide
Primejdiaoasă rană chiar atunci.

Nu vreau să știu ce mi-ai mai spus odată:
Că ești stăpîn cu fală și teme
Pe darurile-ți care nu au plată
Că dai cit vrei și iei atunci cînd vrei.

Nu vreau să știu nici fulgerelor tale
Unde li-i cuibul luminat de foc;
Nici îngerii ce-ți cîntă din chimvale
Nu vreau să-i știu cum sint și în ce loc.

Nu vreau pe buni în locul tău să-i mintui,
Nici pe cei răi să-i culc cu fruntea-n prag;
Nici brațul tău; nu jinduiesc avîntu-i,
Nici meșteșugul tău de sfînt zaraf.

Tu să-mi răspunzi: e doar inconștientă,
Cruzime, nebunie tot ce faci?
Dreptății, tu, ce spui că-i ești esență,
Cu ce-ai putea veni ca să mă-mpaci?

Nu, să nu-mi spui că înzecit în roade
Și-n fiii noi, mi-ai dat despăgubiri!
Tirgul murdar mai jos de viermi mă scade,
Mă pierde sila acestei înșiriri.

Tu să-mi răspunzi: te simți cumva mai mare
Cînd sevele noastre ni le scaci
De sava demnității creatoare?
Puterea ta prin asta-i doar de veci?

Vrei dragoste oricum, chiar de spoială,
Din răul semănat aștepți virtuți?
O, cerul tău miasm de iad exală,
Ți-s îngerii nebuni și decăzuți.

Ia-ți înapoi ce ți-a fost greu să-mi dăruie:
Odrasle, prieteni buni de-a mă huli.
Singer voiesc, cum fost-am, să mă năruie
Și n-ai să-mi poți lua această zi.

Această clipă-n care mai puternic
Mă simt decît m-ai vrut vreo dată tu.
Nu, nu-ți mai sint robul supus, cucernic,
Un tunet sint urlînd grozavul nu!

...Era nebun bătrînul Iov, pe moarte
Și-un ris dumnezeesc i-a dat răspuns.
Intra-n legendelor prea sfîntă carte
Întră, iertat, drept cel mai blind supus

Prinzul de taină

Stăm împrejurul mesei într-o toridă-amiază
Discipol fiecare și meșter celorlalți.
Strînși unul lingă altul, neînsemnați de fierul
Destinului; blianzi încă și pașnic sicolanți.

Pe rînd noi facem semnul de binecuvîntare
De-asupra pînii și o frîngem lin;
Gustăm pe rînd din vinul întunecat și dulce
Și vorbe tulburi, magice rostim:

— Luați, acesta-i trupul ce pentru voi va naște
Durerea cea mai sumbră-a părerilor de rău.
Luați și beți, jertfiți-l pentru iubirea voastră
Sîngele-acesta tandru ce nu mai e al meu.

Cuvintele sopsite pe rînd de fiecare
Ni se întorc în hohot, cor straniu în auz.
Prin irisul de zîmbet trec vagile neliniști —
Nu știm aceste vorbe de ce și cum le-am spus.

O, unde-i bucuria iubirii nerostite
Și fără de răspunderi ce la ospaț ne-a strîns!
Ne-nfricoșează jertfa cerută și promisă
Prin pîinea și prin vinul acestui tainic prînz.

Nebuni, mărturisirea de dragoste făcînd-o
Ne-am arătat comoara în vîzul lumii întregi.
Adînc, pînă la coate, ne-am și viri bezmetici
În scîlpătul comorii, brațele lungi și reci.

Dezvăluit e cuibul ascuns al slăbiciunii
Zadarnic ne suridem, începe-o pîndă rea.
La noapte, care-nțiu, pe altul bănuindu-l
În drum spre-aceeași faptă, netrebnic va trăda?

Ne frîngem sub povara îndatoririi aspre
De-a fi loiali iubirii aproapei, total.
Vom silii iubirea ce viața-n schimb ne-o cere —
(Doamne, de poji ne iartă de-acest pahar amar!)

O, cit de singuri sintem strînși unul lingă altul
Cînd gîndul fiecărui strigă: să fug! să fug!
Dar stăm în jurul mesei de prînz ce se lunguște
Spre cîna cea de taină prin roșii mări de-amurg.

De lingă blînda-i sursă de-nclîntare.
Durerea-n el va rupe rîni. Cu sînge
Stropită va fi prisa ta de cer.
Va blestema, hulindu-te năpraznic.
Dar vorbele-i de-ocară-nșingerate
Se vor întoarce-n ploii fierbinți de cîntec
Pe creștetu-i, ca binecuvîntare.

Tristă sănătate

M-am vindecat de patimi fără voie,
Al insomniei cearcîn îl pierdui.
Cînică, vindecarea îmi impune
Nevruta robusteții din statui.

Nu am iubire pentru nici un suflet
Nu am dorințe pentru nici un trup.
Inconștient, cu dinții amintirii
Din dragostii vechi, purificate, rup.

Dar nu să-mpac o faome-adevărată
Ci doar să-nșel de pot un jînd deșart.
Nu pot, și-atunci arunc celesta hrană
Și păsărilor cerului o-mpart.

Fugă zadarnică

Dorind neruptă-n ani, în luni, în zile
Trăirea vremii-n degustări subtile,
Cu iuți și-ariene caravele
De vrefi, putem pleca acum în stele.
Prin largile văzduhului ecluze
Vom luneca în clipociri difuze
Din timpul ros de-acidele istorii
Tot mai adînc în viduri deluzorii.
Porniți ca pentru prelungite-agape
Cu-astrole hărți de ochii lumii-n mape,
Vom prefera reperelor precise
Vaguli cejos, tulburător din vise.
Și-așa în pace... O, de nu s-ar face
Neliniste și spasm această pace,
Cînd brusc, străfulgerați ca de-o arsură
Vom jîndi după vre-o stea obscură
Ca să privim cum ies la promenadă
Localnicii cu fețe de zăpadă.
Atunci, parcă duminici pămîntene
Ne vor întîmpina foșnînd din trene,
Amenințînd cu timp corupt în porții
De luni, de marți, de joi, pomană-a morții;
Și iar atîși de spaimete algide
Zeci de-amintiri și doruri vom ucide,
Schimbînd alunecarea printre astre
În goană oarbă prevestind dezastre.

Cîntec de leagăn

Toate vor trebui spuse într-o zi
Cu sinceritatea copilului nepăstrător de secrete
Sau cu nepăsarea muribunzului dornic
Să se mărturisească întors spre perete.

Vorbele lor ne lovesc peste ochi
Aripi de păsări ciudate zvicnînd din abise.
Și ne-ngrozim de parc-am fi surprinși
În locuri tînuite, nepermise.

Toate vor trebui spuse într-o zi
Dar clipa se amină mereu ca din greșală.
Nu nimerim cuvîntul sau poate ne e greu
Să ne-arătăm fiinta în fața lumii goală.

Și-apoi sinceritatea ne-am ierta?
Inconștienței de copil, sublimă,
Ce-i e permis, și celui care moare,
La noi nesocotită-i și cruzime.

Dar toate trebuie spuse-ntr-o zi,
Iată cîntecul nostru de leagăn pentru fiecare
noapte.

Blînd leit-motiv liniștilor, ambiguu
Ce naște numai vise nu și fapte.

Penitență

Orice nume ți s-ar da, existenței tale i-ar
rămîne totuna.
Dacă nu te vor mai numi, va fi spre binele
odihnei tale

În hamacul prins de grinziile lumii
Din care legănat și pus pe șotii
Vei flutura spre noi o barbă rară,
Înșelătoare scară de mătase.
Dacă toți vor spune că existența ta e un basm
Eu în singurătatea chiliei mele de nebun
călugăr,

Voi continua să-ți strig toate numele
cunoscute,
Încercînd barba ta nevăzută s-o prînd.
Căci simt pe tot trupul inelele unui șarpe
imens
Care mă obligă prin durere să te vreau,
să te știu.

Am nevoie de tine, ca să urlu cuiva
Vorbe nesăbuite, bilbiute de spaimă;
Am nevoie de tine ca să mă pot certa,
Ca implorînd în genunchi să mă pot rușina,
Am nevoie de un duh înfricoșător, de taină.
Otrăvă-putere! strig cu capul izbit de pereți,
Uite cum mă ițesc dinaintea ta fără frică.
Ești o minciună, de o mie de ori asta ești!
Și fîndă această revoltă mă scufundă-n
ridicoll

(O, de cite ori se repetă această sminteață!)
Pentru fiecare strigăte zece lovituri de bici
Pe spinarea sufletului goală.

Răspuns

Nu mă-nțrebați pe unde-anume-i locul
Pe care casa-mi albă cu-amintiri
Se-nalță-oricînd deschisă pentru-ntoarceri.
Ce casă? Care loc? De cînd mă știu
Ziduri străine-mi acrotiră somnul
Și nu cunosc pe nimeni care poate
Adeveri, ceva, că-mi aparține.
Nici trupul „meu” nu e al meu cu totul
Îl folosesc un timp ca pe o haină
De imprumut.

N-am casă părintească. Nici părinți
N-o mai știu pe-a lor demult... Se-nfîplă
Să am nevoie de o amintire,
Zile întregi alerg atunci s-o caut,
Pulberi străvechi sfîrnînd în sombre-arhive.
Nu, nici acum nu am un loc statornic.
În spațiul strîmt ce viața mi-o cuprinde
Ori mai devreme, ori mai tîrziu, vin alții.
Nu pot lăsa nimic uitat prin colțuri.
Gata de drum oricînd, golesc sertare
De fleacurile strîmte peste zi;
Deretic rafturi, spăl și șterg amprente
Și rup de trudă vîruiesc pereții.
Lovii de zborul păsărilor-gînduri.
Pereți străini, grădini străine... Dorul
Înlăcrimat de porților tircoale,
Copil ce jucăriile își plînge.
Și mă-nțrebați unde anume-i locul
Pe care casa-mi albă se înalță
Cu amintiri, deschisă pentru-ntoarceri...

Nocturnă

Vezi cum ni se despart trupurile intrate în somn
La miezul de noapte al întoarcerii-n sine,
Alunecînd în direcții opuse pe paralele oglinzi
Cu magic-somnambule patine.
Unde ești? va striga gura mea dup-a ta;
Unde ești? vor sopți buzele-ți prefăcute.
Pe cine-a strigat, însă, gura mea va uita,
Pe cine-au chemat buzele tale-or să uite.
Căci dulci înțîniri trupurile noastre și-au dat
Fiecare cu sufletul său să petreacă
Înveștă-n subterane bubuind de orgii
În care erorile zilei, comune se-neacă.
După acest ritual al uitării se împlinește divin
Unica posibilă îmbrățișare totală.
Numai suflet cu trup, numai suflet cu trup —
Orice altă unire e o necunoscută greșală.
Vezi așadar, cît de străini ne rămînem.
O, și ce credincioși sint ochii tăi peste zi!
Hai să ne iertăm înțelepți această trădare
Ce definitivă cîndva ne va despărți.

versuri

de Doina Sălăjan

Alb mort

Au înnebunit ninsorile. De noapte
S-au apucat să spele tam-nisam
Toată murdara rufărie-a lumii
Încît în zori, întinse la uscat
Valuri de pinze atîrnau de streșini,
De fiecare gard și zid și ram.
Era curent și neorînduială
Și frig cum se întîmplă de-obicei
Cînd vajnice femei uitînd de toate,
Chiar de copiii zgribuliti prin colțuri,
Cearsaturile somnului le spală.
— „Zurlii spălătorese, mai domol!
E-afta alb în jur că-mi face silă
Și nu-ndăznesc nimic să mai ating.
Curînd veți pune mina și pe mine
Să mă viriți în cada cu clăbuci
Ca stors apoi, ca norii albi să ning!”
Dar ele n-auzeau ce le strigam
Grămezi de cirpe tot zburau din case,
Se întindeau pe streșini, gard și ram.
Văzui atunci, stîlcos de ger, pe-o croacă
Și subțiat ca pinza de paing
Bietul meu suflet, vînt și zbîrcit,
Îngust și scurt și strîmt, intrat la apă.
Mi l-au furat nebunele prin somn,
Cu perii aspre l-au frecat, dibace,
Cu iuți leșii l-au subțiat de tot.
E-aft de alb că-mi vine să-l sugrum
Îl sgîlții, îl descos, — sintem doar singuri —
Să-mi spună, poate-a reușit s-ascundă
Pe undeva vre-un mic păcat, doar unul!
Dar el cu ochi holbați de groază, tace.

Nedurare

Nu este cu putință! am strigat
Despărțindu-mă de ceea ce iubeam,
Să nu pot suferi, să nu pot plînge!
Nu recunosc din liniștea de groază
Nimic din ce dorit de mine-ar fi.
Neverosimila absentă-a suferinții
De mii de ori mai rea-i decît durerea,
Și-n lîncedul văzduh îmi mor nedemn
Duioase, păsările cîntătoare.
Copacii fulgerați de deznădejde
Puteau visa minunea învierii
Din singeratul pătîmirii scrum.
Ei se sfîrșesc acum abulici, veștezi,
Cu putrede-nchiricite rădăcini.
Suflet năîng, cum nu te înfiori
De spectrul nepuținței ce se-arată-n
Efortul de-a fi trist, și te-njosește!
Cîndva pesemne, ostenit de zbucium
Ai îndrăznit să jîndui nepăsarea
Și iată-ți dar, pustiul nedurerii!
Cum voi putea iubi de-aci-nainte,
Cînd al iubirii preț e doar durerea
Și eu lipsit de ea nu-s bun de plată?
Încrederea ce-nseamnă cînd trădarea
Nu-mi face rîni și nu mă-nrcîncenează?
De fii cum să mă bucur cînd părinții
Nu-i știu înveșnici cu rîu de lacrimi?
Suflet bolnav de pacea nefirească
Sortită celor morți, cum ți-ai pierdut,
Pierzîndu-ți harul sfînt al suferinței,
Lacoma poftă de plăceri și cîntec!
O, doamne! strig, nu este cu putință
O astfel de înfrîngere-a ființei
Ce nu demult mai înflorea de patimi!
Dă-i înc-o șansă de-a-mplini destinul
De-adînci simțiri ce sonuri grove-nalță;
Dă-i țărîm de trup, de suflet, de pămînt
De care să se lege cu iubire,
Și crud apoi alunq-o fără milă

Feronerie veche românească (Motiv de la
Cîineni-Oltenia)

Jertfa frunzelor

Întîile porniră-ncet, distînse
În vals deschizător de bal. Apoi
Pe celelalte-un foc ciudat le-aprînd
Cu flăcări de incendiu și război.

Și se porniră vînturi să despoaie
Cu furie copacii purpurii
Și singură pe cîmpul de bătaie
Mai singera o frunză-n zori de zi.

Apoi căzu și dansul ei din urmă
Fantastic fu, barbar și disperat.
Imaginea ca o otrăvă scurmă
În droajia ce-n mine s-a lăsat.

Așa voi fi și eu atunci în luptă.
Cu vorbe mari nu pot să mă înșel.
Voi singera-nădărnice și ruptă
Și voi sfîrși cu frunzele la fel.

În trunchiurile seva fără încetare
Lucrează: „Uite, ce-i în asta greu?
Vin alte generații foșnitoare
Și altele și altele mereu!”

Ce-mi pasă mie sevele ce cîntă
În trunchiurile arborilor grași!
Eu am o viață unică și sfîntă
Și dac-ai rupt-o n-o mai legi, n-o coși!

Să erte-acei ce-n urmă-mi or să vină
Că pismuindu-i crîncen am plecat
Și c-am dansat în ultima lumnă
Fantastic dans, barbar și disperat.

Vis în alb

Înceam călare printr-un crîng verzii
De stîlcă sunătoare; -n crengi cu ciucuri
De moi zăpezi, cucii albi cu glasul și
Cîntau că tu pe undeva te bucuri.

Dar eu știam, pădurea de cristal
Te ascundea-n împărăția hoajă.
Cu două lacrimi mari pe chipul pal
Dormeam adînc pecetluit sub ghiță.

Treceam pe lingă trunchiuri străvezii
În care-nchiși, morți translucizi-albaștri,
Frumoși și zvelți răzbeau prin veșnicii
Schimbați în stranii, fascinanți pilaștri.

Un ram de altul moale se lovea
C-un zvon de clopoței de sticlă pură
Și glasul lor mă adormea în șea
Și nu simțeam înghețul cum mă fură.

Și cînd paream și eu un mort, sunînd
Din pîntenii de-argint căzuți din scară,
Sicriete-copaci pleznînd pe rînd,
Morții frumoși și tineri înviară.

Ca lă un semn pădurea dispăru
Un han se ridică într-o poiană
Și în pridvorul alb, cu chiot, tu
Ai închinat spre mine-o neagră cană.

DIMENSIUNILE „JOCULUI SECUND“

figurină

Schiță de PAN IZVERNA

Departa de noi intenția de a nega valoarea lucrării lui Basarab Nicolescu. „Jocul secund“ este o creație artistică, considerăm că fără apariția ei, nici modesta noastră încercare nu s-ar fi produs. Basarab Nicolescu nu numai că deschide orizonturi noi asupra creației barbiene, făcând o adevărată muncă de pionierat, dar chiar pătrunde în aceste orizonturi reușind să traseze anumite coordonate ferme care, credem că, greșim afirmând, vor rămâne ca atare în viitoarele interpretări.

Ceea ce i-au reproșat, anumiți recenzenti lui Basarab Nicolescu, este tendința de a „închide“ universul „Jocului secund“. Așupra acestui aspect vrem să ne exprimăm el constituind, de altfel, chiar punctul nostru de plecare.

Epitetul „suficient siesi“ aplicat universului barbian, care revine obsesant în cartea lui Basarab Nicolescu, asociat de autor cu alt determinant al acestui univers, cel de „închis“, precum și o serie de alte formulări, unei contradicții, pe care spațiul nu ne permite să le reproducem, certifică într-adevăr tendința incriminată. Prin aceasta se poate naște, îndreptățit, impresia că este negat caracterul transcendent al „Jocului secund“, condiție necesară de existență a oricărei opere artistice care își merită acest nume.

Sperăm să reușim din cele ce urmează că, în mod paradoxal, tocmai aici „suficient siesi“ deschide spre înfinit universul „Jocului secund“.

„...Domeniul poeziei nu este răsădit integral, ci numai ceea zănoa privilegiată unde răsună actele libere. Este locul oricărei frumuseți inefabile în înțelegerea pură, ontologia geometrilor.“ (1) deci un domeniu idealizat, dar nu intangibil, existent.

Dar tot de domenii idealizate se ocupă și Geometria. Conceptul inițial ca o știință semiempirică, care fusese creată pentru măsurarea dimensiunilor diverselor corpuri de pe suprafața pământului în evoluția sa ulterioară ea se eliberează de rădăcinile sale empirice, tinzând spre un înalt grad de abstracție, ca să ajungă până la Topologia zănoa noastră. Că Geometria neeuclidiană și-au găsit corespondența fizică (tot idealizată) în Teoria relativității, aceasta nu înfirmă caracterul lor abstract. De asemenea aceeași Geometrie neeuclidiană își găsește corespondența artistică (cu atât mai mult idealizată) în opera lui Ion Barbu (și nu numai în a lui și e suficient, printre alții, să-l cităm pe Brăncuși).

Însă Geometria, fiind una din abstractizările limitate, specifice Matematicii din care face parte, poate fi aplicată unor domenii distincte care au însă trăsături fundamentale analoge. Acesta, se pare, este și cazul lui Barbu de a primi lucrurile. „Căci — spune el — relativitatea este mai degrabă un capitol al Geometriei superioare decât al Fizicii experimentale.“ (2)

Structura universului barbian este o structură geometrică neeuclidiană cu patru dimensiuni (s.n.) și întocmiți cum dimensiunea „împulsului“ de caracter înfinit universului „einsteinian“, tot așa dimensiunea „poetică“ cum o vom denumi noi — deschide universul „Jocului secund“.

Basarab Nicolescu consideră că în dezbaterile cosmologice „Jocului secund“ Ion Barbu pleacă de la o serie de axiome de ordin „formal“, cărora le adaugă un fundament „constituitiv“ care ar consta în cele „trei simboluri, trei mituri centrale: mitul soarelui, mitul năușii și mitul oglinzii“. Noi vom considera că axiomele cosmologice barbiene nu pot fi înmărate în „formale“ și de „constituitiv“ deoarece universul „Jocului secund“ trebuie considerat indivizibil, el conținând perfect continutul idealizat pe care îl determină și de care este, simultan, determinat. Prin urmare, axiomele de care se presupune acest mod de existență posibilă vor fi de două feluri și anume: axiomele generale ale Geometriei neeuclidiene și, derivate din acestea, axiomele specifice domeniului particular în care se aplică aceste „geometrii“.

Despre postulatele generale ale Geometriei neeuclidiene nu este cazul să vorbim, ci doar axiomele universului barbian, vom încerca să propunem câteva pe care ni se pare a le fi întuit.

În cosmologia barbiană, și aici apare introducerea axiomei specifice ei, cele patru dimensiuni care o structurează vor fi: două „spatiale“, una de „timp“, și, în fine, ultima nu fi dimensiunea „poetică“ (sau „domeniul poetic“ cum îl numește Ion Barbu), cea care va da caracter înfinit acestui univers. Toate celelalte elemente care populează cosmologia „Jocului secund“ vor fi doar niște elemente derivate, obținute prin operații poetico-matematice.

Dar dimensiunile enunțate nu au toate aceeași importanță: fundamentală este doar cea „poetică“, însă la ea se poate ajunge decât parcurându-le, și „purificându-ne“ astfel, pe celelalte și, prin această purificare necesară, dimensiunea „poetică“ va fi înfinită și „domeniul poetic“ va fi înfinit.

„...O operă literară are ceea ce se poate numi viață. Ea se naște într-un anumit moment, se schimbă în decursul istoriei și poate pieri. O operă literară este eternă“ numai în sensul că dacă se „năstărește“, își menține o oarecare identitate structurală fundamentală pe care o posedă încă de la crearea, dar este și „istorică“, în ce înseamnă că poate fi urmăriată... „Putem vorbi despre viața unei opere literare în același fel în care putem vorbi despre viața unui animal sau un om își păstrează individualitatea, desi de-a lungul vieții se schimbă în permanență.“ (3) Putem conchide deci, că în timp ce primele trei dimensiuni dau individualitate universului barbian, cea de a patra, și conține posibilitatea de existență. Ea este tocmai dimensiunea dinamică (s.n.) și a fost scoasă pregnant în relief de însuși Barbu atit în opera sa, cit și în diversele lui scrieri de poezie: „Ar trebui un cîntec încordător, precum / Noaptea mîlțoasă a mării / Cu sare...“ și „Cîntecul înnoșt: ascuns, cum numai marea / Meduzele cînd poartă sub clopoșele verzi...“ „Eu voi continua cu ficare bucată să propun existența substanțială indefinită: ochii temătoare în jurul cîntecului cupole — restrînge perfecțiunii poliederale...“ (4) etc. Cîteva au fost luate la întimplare și ele pot continua încă.

Vom încerca, acum, să identificăm dimensiunile universului barbian.

Putem observa, din schema sintactică a lui Sorin Alexan-

drescu (5) cum cele trei direcții „împure“ sînt cuprinse chiar și în structura celui de al doilea strat „morfosintactic“, cum îl denumește structuralistul (6) al primei strofe din poezia „Joc secund“.

Să detectăm aceste dimensiuni în citiva poezii.

Dimensiuni spațiale: „...acestei calme creste“ și „...cîrăzilor agreste“ (Joc secund); „...Munți cu singele afa...“ și „...Lăncile de iarbă mică“ (Orbite); „...temniță în ars, nedemă pămînt“ și „...capetele noastre“ (7) (Grup). În cite părți una din dimensiunile spațiale lipsește și anume cea legată de regnul organic, indiferent că e nominalizată ca atare, sau este implicată prin transfer de sens.

Dimensiunea temporală: „...Din ceas dedău“ (Joc secund); „...ceasul ce nu bate“ (Satură); „...ceas alb, concis al minunii“ (Ritmuri pentru nușile necesare).

În fine, să revedem în citiva poezii și începutul dimensiunii „poetice“, însă a încerca să aducem multiplicitatea de sensuri implicite în ea cum, deasemenea, nu avem intenția de a nega sensurile poetice de derivă din parcurgerea celorlalte direcții pînă la „purificarea“ deplină.

Începutul dimensiunii poetice: „...Poetul ridică însuși marea“ (Joc secund); „...în frunchi cu prăpădie ercii vechi, ce stau să pice / Din care alte nămuri armate-n terpi lemăși, / Bat apele“ (Inecat); „...Trage portile ce crăd“ (Ritmuri pentru nușile necesare); „...Ochi în virgîn triumphi săiat spre lume“ (Grup). Această ultimă imagine, de o puritate și sugestie fascinante, sintetizată, de fapt, întregul univers barbian, cele trei dimensiuni — totuși triumfale — încordăză într-o simetrie perfectă pe cea de a patra — suprafața triunghiului. Această imagine sintetizată revine de mai multe ori în creația barbiană.

Dar, există în „Jocul secund“ anumite locuri despre care nu am vorbit încă nimic. Ele sînt punctele spre care converg cele trei dimensiuni și din care izbucnesc, apoi, dimensiunea „poetică“. Punctele acestea de intensitate grafică maximă alcătuiesc, împreună, cheia de boltă a universului barbian. Vom menționa că ele capătă denumiri diferite: „Adincul“ (Joc secund), „Un mărșean“ (Inecat), „Măruț soare“ (Inecat), cum, deasemenea denumiri diferite capătă postul care a reușit să ajungă la ele prin „purificări“ succesive: „Poetul“ (Joc secund), „Un trunchi“ (Inecat), în cite poezii îl apărînd implicit ca, de exemplu, în „Ritmuri pentru nușile necesare“ unde ne îndemnăm: „...Uite, ia a treia cheie, / Vir-o în broasca-Astare“ (8).

Punctele acestea de înălțime (sau adîncime) maximă, sint evocate de Ion Barbu și cu cite ocazii: „...Procesul propagării ondulatorii a luminii și recreat poetic și asistat la un adevărat vîrtej de lumină, în jurul unui punct ideal (s.n.)“ (9); „La fel, geometrii, în cursul investigațiilor sale, se îndreaptă instinctiv către punctele singulare (s.n.) ale curbelor particulare pentru a deduce din ele adevăratul care-l informează asupra normei“ (7); „O siesi centrat, adunat (s.n.) și de piatră, colo un cer abotăz, prin scăpărarea-i unică“ (2) și la sfîrșit, cu o apoteoză, să ne amintim și de acel „De joarte sus / Din pînt pliu“ din „Oul dogmatic“ în care, asemănarea dintre universul barbian și cel einsteinian, precum și asemănarea dintre acest „Oul dogmatic“ și „Noul născut“ sau „Începutul luminii“ ale lui Brăncuși, ori „Oul cosmic“ al lui Miro — considerate de criticii de artă drept „forme pure“ — nu mai necesită comentarii.

A sosit timpul să observăm că Ion Barbu folosește metoda inducției pentru parcurgerea celor trei direcții într-o mișcare înapoi spre „esență“, „cauza-cauzelor“ și — odată ajuns aici, poetul ține să izbucnească, demiurgic, deducție, recreînd lumea prin dimensiunea „poetică“ și, într-adevăr, se poate spune acum că această nouă lume este „suficientă siesi“ ca să existe, ea autoperfecționîndu-se necontenit din moment ce i s-a dat impulsul inițial!

Ne vom opri, de data aceasta, din motive de comoditate a demonstrației, la poezia „Joc secund“, rezultatele fiind ușor de extrapolat de fiecare cititor la o mare parte din opera barbiană.

Oglinzi în universul barbian nu este un simbol-mit „constituitiv“, cum îl denumește Basarab Nicolescu, ci însuși planul de demarcație între lumea reală, fizică, și lumea universului barbian.

Se știe azi că sistemul nervos central al omului, întocmai ca un calculator electronic, posedă „informații“ atit asupra vieții sale începînd din momentul în care s-a născut, cit și asupra anumitor transformări petrecute în pămînt și strămoșii săi. În acest fel apare o miraculoasă comprimare a „spatio-temporalității“.

Deci universul barbian, înainte de a fi abstract, posedă o anumită bază fizică, concretă. Abstractizarea intervine în momentul în care se structurează, dimensional, acest univers. Să încercăm să nominalizăm aceste dimensiuni: dintre cele două spațiale, una va fi regnul organic (cîrăzile agreste), iar alta regnul mineral (călmă creastă) Avem deaceia cu a parcurgere înapoi a procesului de apariție și dezvoltare a vieții pe pămînt. Dar această parcurgere trebuie făcută și

în „timp“, lucru perfect posibil avînd în vedere existența memoriei, a „informațiilor“ din treptele anterioare de dezvoltare. Apoi în acest caz ca și de trei dimensiuni, cea de a „împulsului“ (din ceas dedău). Toate aceste purificări succesive ne vor duce spre „cauza-cauzelor“, „creerea“ universului.

Dar, pentru a „înțelege“ această „creație“, poetul trebuie să pătrundă în „interiorul“ aceluia punct de intensitate grafică maximă la care a ajuns. Parcurgînd la un moment dat universul nostru fizic cu o viteză superioară luminii (și pentru „gînd“ care poate fi asimilat cu materia cu o înaltă viteză, lucrul nu pare imposibil), putem „sări“ din acest univers. Raționamentul făcut nu înfirmă de loc unitatea materială a lumii. Există astăzi o teorie în Fizică care susține că de fapt universul nostru este doar o verigă dintr-un lanț de universuri format din „erigi“ similare, fiecare „treaptă“ fiind înălțată de „sus“ și de „jos“ de cite o viteză minimă și de încă maximă. Conform acestei teorii viteză maximă a universului nostru (viteza luminii), ar fi viteză minimă pentru treapta superioară. Ne vom reaminti, cu această ocazie, de unele întuiții poetice ca, de exemplu, cea din „Alce în Tera Minunilor“ de Lewis Carroll unde, la un moment dat, mișcarea cu viteză foarte mare se transformă aproape în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Să ne închipuim ce se va întâmpla în această „treaptă“ superioară a universului nostru. Acolo timpul se va scurge la fel ca la noi? Pentru noi el va fi „imobil“, „Alergarea va sta“. Dar, acceptînd ipoteza întuiții materice a tuturor „erigiilor“ universului nostru și în această „treaptă“ superioară curgerea timpului va continua însă nesfîrșit de încet (mai e nevoie oare, să reamintim de paradoxala consecință a Teoriei relativității în „nemiscare“, căderea Alcei durînd înreal ca „în ză“, sau, dacă vrei, chiar de a formula analogia din „Amprozele elegice“ de Nichita Stănescu: „Voi alerga pînă cînd încetarec, goana / ea însăși mă va întrece / și se va depărta de mine adîncă cojii fructului de sămînță, / pînă cînd alergarea / chiar în ea însăși va sta“.

Voi încerca acum să-l fac Intruciva din față sau profil și dacă * aș putea din spate. Să credeți că e atit de ușor pentru că nu stă niciodată nemiscat iar dormind îmi este imposibil să-l surprind.

Nici nu-i voi spune că l-am ales pe el; aștuci mi-ar răspunde ironic și trufaș că e o întreprindere zadarnică și aș rămîne iarăși cu curiozitate pregătite neputincios în fața pînzei albe. În asemenea ocazii se pricepe foarte bine să dispară sau să se învaluiască într-un fum ca o sepie.

Mai bine ai scrie o epopee, ai străbate întreg Parisul pe jos, și-ai construi singur un vapor sau ceva asemănător decit să-l poți vedea o clipă întreg și izolat.

E atit de amuzant cum probabil sînt mineralele în centrul pămîntului iar colorile îi sînt atit de schimbătoare și bizar aranjate că privind într-un caleidoscop cit telescopul de pe muntele Palomar cu greu și-ai putea face o imagine.

Acolo unde crezi că e foarte tare te afunzi ca într-o mlaștină și cînd ești convins că e gata să moară, te trezești că ride diabolic și ca orice om teafăr la minte, închizi ușa și-ți vezi de alte trebur.

Apoi mă întorc ca de la fermă, și după ce mă plăp pe mîini și-mi torn repede 2-3 pahare mă duc la el mai

poeme

de Ion Gheorghe

MAI MULT CA PLÎNSUL: ADAM ȘI EVA

Unul, flacăul

Marele Unu imaculat și fecior,
stă ca pasărea flamingo, într-un picior:

Briul de ierburii transparente
i-ascunde-acele instrumente
ce încă nu le are —
de ne-ntrubunțare;
în fata cui să fie uneltele de folos —
când Eva încă nu s-au scos ?...

Nice loagodnică, nice nevastă,
e numai măduvă în coastă

Dintr-o cruntare bărbătească,
tot pieptul lui se face mască
ochii sterpelor țite
ca-n fața unei tinere maimuțe. —
organe oarbe, nefolositoare
făcute-n prima căutare
a celui mai frumos model —
pină ce Tatăl l-au găsit pe el

Dar lumea-n care va avea să intre
o va vedea tot ochiul cel din vintre —
ochi-aură, ochi-omblic
prin bezna codrului idilic.

De-asupra tuturor, organul craniu
rotund, pletos, ca un arici prea straniu,
încununat de mii de cili
haotici, lațomi și frații,
înconjurând fața umană
unde se vede tăietura pentru hrană
și, palpitând de presimțire,
botul prin care-o să respire.

El are-organe în verificare,
lucind și încercând cu fiecare —
este ținut în rai, de Celateafăcător
ca o mașină în laborator;
și după chipul omului primordial —
Adam fragil și încă animal
asemenea unei tuloini de lotus
înnoată-n apa și-n lichidul său de foetus.

Dă apoi semnul trist că se deșteaptă,
pe cind din coasta dreaptă
iese bălană și galasă,
crudă, ca fluturile din gogoasă,
Nedefinită și Doimea
pe veșnicie părăsind întunecimea.

Smulgându-se din pinzele de abur,
se-asează dincolo de arbur —
și ea, Doimea cea nedefinită,
malatecă, tot mai palpită
câci i-au rămas bătăile unui organ
în care lucra pulsul lui Adam.

Nedefinită și Doimea
luind durere-n toată prospețimea
nice să vadă nu știe, nice s-audă
și vintu-i arde carnea crudă —
și ceea ce vintul bătea
mătașe se făcu pre ea —
frațed se născu și se uscă la soare
înebunitoarea înnebunitoare
piele a femeii
pentru care ne trădăram patria și zeii.

Verde, șalul părului,
legindu-se dintr-un ocol
învăluie în față ce e gol.

Dar prin străvezii vol
se vede acea nucă de migdal
ce-n neștiința tatălui primordial
e pusă-anaopoda, necum
la locul ce-l cunoaștem noi acum.

Și-abia după aceasta-nmuguri pe ram
vlăstarul necesar al lui Adam
pe cind în jos, picioarele de boască
începe-alene să se hotărăscă;

Iar de la mijlocul femeii mai în sus
mască ce zguduie de ris —
prima și cea mai frumoasă față;
buricul plin de dinți cu strungăreată.

Sinii sînt două mari orbite,
de unde vederile într-afipite
se uită prin sfîrcurile de lapte
în propria noapte.

Intre Marele Unu și Marea Doime
crește fără-nălțime
un baobab-stejar-măslin
cu două crengi și nouă fructe plin.

Arborele are scorbura la subsoară
prin care iese-un cap de oaie mloară
în jurul pomului se urcă spirală
o piele de viperă, goală...

Privind în lume somnoros
cranul șarpelui aproape cade jos —
ca o piatră de idol în scorbura
în jurul căreia păr lung se-nvolbură.

ochiul pietrei se-ntoarce viclean,
cînd spre Eva, cînd spre Adam
și ea, Doimea cea nedefinită
începe să ducă pre omul în ispită.

Adam mîncîncă iar dinții noștrii strepezesc —
pedeapsă pe capul neamului omnesc.

În grădină

În grădina lui Garofide —
crescea mărul celor trei hesperide,
dimineața făceau flori,
de se mirau cei muritori,
la prinz dădeau merele-n pîrg
de se ducea vestea-n țirg,
de la amiază, pin-se făcea noapte
erau poamele prea coapte
și la miezul nopții începeau să putrezească
de faptă diavolească.

În pridvorul conacului
făcea Garofide pe-al dracului
apoi se liniștea și el, ca omul
și se-ntreba ce să fie cu pomul.

Curînd adormi și-avu un vis
în care-a venit dumnezeu și i-a zis
miine dimineață, cînd te trezești,
mergi pe moștile tale părintești,
ia pămînt și fă un băiat caloiian
cît mai mare și cît mai dolofan.

Mergi apoi, spălat și curat
la pămînturile pe care le-ai furat —
ia noroi și fă cu mină de tată
un caloiianfată

Dar boierul zise către Vișa țiganca —
fă-mi doi caloiieni și tocă-ți fleanca.

I-au îngropat cioropina cu Garofide
sub măr

de parcă ar fi fost ai lor:
mai întîi băiatul caloiian
cu ochi negri, cam țigan
era pletos și trist
ca un viorist;
mustățile, pe gura poznașă,
ascuțite, lungi, de bulibașă.

Caloiian ținea mina stîngă la gît
nefîcînd nici-un lucru urit,
dreapta întinsă și-asezată bine
peste lucrurile de rușine —
deși țiganca pusese tufoanele
de te-mbăta mirosul de ele;

Moșindu-l după tot tipicul
făcu Vișa coastele, făcu și buricul,
pepții bărbătești, mai cu seamă lingurica
de te-opuca frica —
deoarece, din capul pieptului
se ulti buricul ca ochiul Atoatfenteleptului;
piei drace, făcu Vișa
acoperindu-l cu barisa.

Bine, zise Garofide
simtînd că ride

Apoi întînseră pe tulpanul bălan
și celălalt caloiian
ce era frumoasa copilă
din neamul lui Arăpila:
avea părul negru șal
cît două cozi de cal
surîsul roșupăgubas,
sinii — două săculețe de caș
atîrnau, de s-ar fi săturat din ei
mai mult de-o sută de puradei —
încolo era goală
pină-n poală
unde-avea un briu de tufoanele
ce fata-și pusese stînga peste ele
Cu dreapta, dădea sub pom, corcodușă
ăluia care semăna cu băiatul Purusa
ce vede cu buricul său
mai bine decît dumnezeu —
câci între ei se făcea un copac
pe care se-nfășurase șarpele drac
blînd și foarte animal
avea și el cap de cal —
trei corcodușe de for
avea-n cioc
pe cînd Eva da ghies
să mîncînce Adam fructul eules.

...Zise cocoana Agripina
care viritate dimineața grădina —
scotă-te bărbate
că s-au întîmplat lucruri spurcate;
la mărul pe care ziceai să-l scoti
au găsit clinii doi copilasi morți
o fetiță și-un băiat
de m-am speriat.

C-avea boierul Garofide
trei fete hesperide —
prima era Alexandra
care demult rupuse țandra,
o doua era Caliope
leneșă ca pisica popii —
care și ea sărise pîrleazul
pină la Mihai Viteazul;
și-o mai avea pe Lilica,
dar asta nu-nvățase nimica

De-aceea le trimise Garofide la băi
în județul Trei-Copăi
și la Covasna
să n-o ia fetele razna.

Se vede acel pom

Fumeagoase, incerte
între galben și verde
cresc fructele pe zmicole
ca simburul de foc în apa unei mărgele;
se coc astre și planeți
în carnea violetă a primei ceti,
elementuri strani, pulverizatori
de-ale căror nume rămînem necunosători:

Vin apoi fructele celei de-a treia coaceri
la miliardele de virste și prefaceri
în care simburul inițial
e la pieirea cutăruia metal,
la nasterile elementelor copile
de prin cenușile fosile —
la-nrucisirea castă și mortală
a două elementuri în năvală,
născînd de moarte elementul fiu
în timpul nici vremelnic nici țirziu —

timpul uraniu și timpul plumb
în care astrii cad ca pietrele pe prund.

Partea centrală a feroneriei
de la biserica Curelari — Iași

A patra virstă-a fructelor din rai
dă scîlpit înst semintelor de jărăgai
și multă pilăire și repede-aboseală
acelui foc din flacăra inițială;
se-ngroașă carnea putredelor elemente
din mizgă și cumplite sedimente;
furtuni tot mai pulber-n sorii gâlbejiți
pe după care șchioapătă bătrîni sateliji;
oceanu au acestia și continente
și populații violente,
care-și pricep pieirea lor distinct
ori gem cutremurate de instinct —
pe cînd navele intergalactice descarcă
ce-au mai putut urca pe arcă.

Pe patru păsări viețuiesc
de-asupra pomului ceresc
punindu-și pliscurile fără foame
pe coaja putredelor poame;
pe sorii oboșiți și pe planeții
care-au ajuns în zodia nevieții.

În jurul trunchiului e șarpele
unduior și greu ca apele
ciudat e albu-i cap de cal
înfricoșat surîsul sideral;
ține-ntră buzele-i uriașe
o ramură cu trei cireșe.

Sub arbor cineva a-nîns un tol
pe care-n dreapta stă bărbatul gol
abia mișcîndu-se de multe mere
îngrămădite la picere;
la stînga, pe aceeași toală
șade femeia goală —
și ea nemulțumită de ședere
între grămizile de mere.

Frumoase-au labele picioarelor,
ca două lișițe
dar li se vād urite chiște
crescute la genunchi, nu la capite
ca la cai —
de te întrebi ce caută în rai.

De la genunche pînă la mijloace
au învățat de-odată să se-mbrace —
au două mileuri sau două fețe de perne,
brodate cu fructe după chipul celor eterne.

Bărbatul trist și rușinos
lăsîndu-și mina dreaptă-n jos
se-acoperă cu multă luare-ăminte
de parcă-și pune pălăria dinaintă;
mai rușinoasă Ea, de-i vine să plîngă
își ține-n față mina stîngă
de unde suflă vîntul derbedeu
acea față de pernă sau mileu.

El are dreapta trasă cu penița pe geam —
ducînd degetul mare la mărul lui Adam —
acolo unde joacă-n sus și-n jos
gîtul noduros —

Un plastron i se termină la lingurică
în coadă de rîndunică;
din triunghiul ce desenează
privește ager și mare de groază
neiertătorul ochi primordial
ca soarele de după deal.

Pe cînd la femeie, buricul închis
trăiește ca ochiul păsării în vis;
numai sinii
ca săculeții din comernicul stîinii
agățați de gît cu două curele
alîrnă cu urdele și brînzele grele,
pe cînd sfîrcurile cu ochii roșii, de bufnită,
scrutează din sacii spălați cu jîntiță.

Femeia întinde cu dreapta acel măr
între degetul cel mare și-arătător,
dar omul șade tam-nisam
cu dreapta la propriul măr al lui Adam.

Din neagra perucă dărăcită
ii albește craniul ca osul de yit;
barba rară, mustață mocănească
și ochii desenați cu negru pe ceașcă
numai urechea dinspre-albastrul cerului
ca roata de ebonită a caloriferului.

Femeia și ea, cu tot capul bălan
parc-ar fi făcută din porțelan,
pe gura din rumeneală subțire
se vede bațajura față de amenire;
numai ochii, albaștrînd în ceardăne
plînge peste toate-ale noastre leagăne —
pe cînd peles, pelisor, nu se mai mișcă
pe lingă frumoasa pilîșcă;

Amîndurora, în albastrul spornic
li se-avd mecanisme de ceasornic
pe care le-a pus dumnezeu în jucăriile
sale
prime și primordiale

Iată, mina lui, de dincolo de geam
va suci cheia capului Adam
punîndu-l să ia mărul,
să le poată da amîndurora cu piciorul —
ce se vor rostogoli prin neant
cître un planet vacant.

Pe cînd Șarpele ține cele trei cireșe-n
cioc
să mai vină și alții la joc.

În pomul

Multe fructe roșii se vād
în Pomul pe raș,
dară frunze și mai multe, —
să facă răcoare-n curte;
în iarba păscută și-n primeneală
stă-n picioare cocoșea primordială —
aceiași bătrîni loagodnici
cu ochii cam dornici —
vejnicii însurăției
păștori de capre sau miei —
într-o parte Dafnis, într-o parte Chloa
vîind, ceea ce n-au voie;
țepeni, ciopliți exemplar
două statui date cu var,
amîndoi au la briu frunze de nuc
culeșe-n pădurile de la Surduc;
pe pulpa lui — o cireșă dintre cele mai
roșii

parc-ar ieși de sub poala cămășii.
Pe cînd solemnă și rece, ca un pilastru
Eva are părul bălan-albastru
rotund la față, ochioasă, mîrzacă
are două lungi țite de vacă.

Amîndoi albiți, însă tineri pe veci
au cîte-o ureche de șobolîieci
într-un singur auz încercînd să strîngă —
el, ce-aude-n partea dreaptă, ea ce-aude-n
partea stîngă —

pereche unică a simțului auz —
Vasilica și o Mătăhuz;

Mai apoi brazi și iarbă de piatră
prin care cliiți stîinii latră,
și cîmpul minos ca după giră,
ars de pișălăul și bălegarul de țirlă;

bolovani de sare, scobiți cu limbile de oi
și iarși arborele cu șarpe și cu mai multe
foi.

Dincolo de-această lume, vine pustietatea
apoi un briu ca un șanț de celate;

Se vād acolo planeții nescăpați
învirîndu-se-n jurul stîinei de la Carpați;
cele șapte și-ale lui Zamolxe planete

ca niște călugărițe cochete,
apoi Luna și Soarele-n bărci de nouri,
pe apele acelor hăuri,
se rotesc de se-avd aierul cum urlă
în jurul Paradisului — țirlă;

Cîtă vreme, de-asupra de tot
bărbosul bătrîn Aristot
poartă luminos pe cap
triunghiul potcap —
din linia aier, din linia foc și din linia apă
închizîndu-se pleoapă pe pleoapă;
de-acolo pupila pămîntului se uită greu —
ceea ce este însuși capul lui dumnezeu,
apoi iarși pulbere și desert,
soare sterp lingă soare sterp —
viata nefîind decît perechea din rai
în țirla verde, pe-un picior de plai.

La mărul cu virvorul

La mărul cu virvorul neadormit
poloage de fin s-au întocmit;
pe căpița stă goalagolosa
care și-a pierdut cămașa;
lingă ea, galea
albă peste tot, ca fasolea;
nevinovată și galea
ca doi pui fără tui —
aruncați ca două sfîșuri
la pomul celui mai viclean dintre virvori.

Stă Musai
cel frumusal
cu mușata
frumusa —
amîndoi tineri și crășani
de miliarde de ani,
goi din tată-n fiu,
cilibie lingă cilibiu;

Fericită și zimbîndă
ea se uită-ntr-o oglindă,
chială, ca oala peleagă;
nu știe cu ce dresuri să se mai dregă;
pe cînd peles, pelisor, nu se mai mișcă
pe lingă frumoasa pilîșcă;

pe șoldul ei de oală de vin
părul se despiapîndă în;
pe coapsa de ulciur
părul se despletește fuior;
pe sinii bărdăce
părul ca pleoana biciului se desface
picioarele, doi trunchi de mestecăc —
ca albia unui frumos leagăn
aproșiți, lipșiți, să facă ighiab
din care să bea apă armăsar arab.

Din creștet peste toate cele, cade
părul ca un șnop de mlade;
vîrsat ca pletele de lei
pînă dincolo de turloiele ca amforele
de ulci

pe care cresc perisori și tui
ca puturile de păpădie
în care sufletul adie.

Iată că prin cîmpia jilavă și padină
vine nesocotită gadină
hiemă-leu, albă ca armenica,
blîndă și nu mîncîncă nimica —
leoscroada, leoscroada,
avînd coada ca zăpada, avînd coada

Această hiară
de dimineață și decuseară
are poală, să vază obraze de fete
și-acolo rămîne, lingă ceea ce vede;
se culcă-n poala fecioarei și doarme
de n-o trezesc nici cu multele larme
nice cu moartea cultăreia arme;
ce se uită cu neștios jînd
pînă ce merg vinătorii și-o prînd —
astfel își răpune capul de-nodată
prin vederea de fecioară dezbrăcată;
iar de nu și-ar risipi mîntea
nu s-ar aciuia lingă toată fără
fărăvremîntea.

La pomul cu cel mai virvor dintre virvori
stau cei doi și albi cît două stîrvori:
leoscroada se pune lingă fierbîntea
dezbrăcămîntea —
câci sedea toplîta și calda
de parcă-și terminase scaldă —
dar lingă ea sta caldeșul
spălat cu tot Argeșul.

Și plînsa țira leoscroada
topîndu-se ca zăpada,
câci, după perdeașul părului
în pintecul rotund, ca burta ulciurului
bătea ăla dinlăuntru cu călcîiul
că el o fost și este mai întîiul
ce s-au numit frumosfain
mai înainte de toate — Cain

Cineva scrisese pe perete
numele acelei fete:
Eva
lăcomeva;
și numele celui băiat
era cu briceagul în poartă tăiat:
Adam
diridam.

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănușescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Gheorghe Tomozel
Secretar general de redacție:
M. Ungheanu

REDACȚIA:
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon 11.51.54 și 12.16.10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEI”
Paginator: Nicolae Ion.